

Journal of Educational Development Reviews

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์

ISSN:3088-1463 (Online)

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2(ฉบับที่ 4)

ตุลาคม-ธันวาคม 2568

Journal of Educational Development Reviews

Vol.2(No. 4) October-December 2025

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม-ธันวาคม 2568

Vol.2 No. 4: October-December 2025

กำหนดการออกเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

จำนวนพิมพ์ - เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม / ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน / ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน / ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในการสนับสนุนบุคคลที่ทำคุณงามความดีกับสังคม ส่งเสริมงานด้านวิชาการของนักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอผลงานวิชาการและผลงานวิจัยเผยแพร่สู่สังคมและเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสาร

ดร.วิญญู ยุพฤทธิ

ศ.ดร.อรรถ นันทจักร

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อ.พลอยชนกวรรณ หวังผล

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

บรรณาธิการ

รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง

กรรมการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

กรรมการ

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

กรรมการ

ผศ.ดร.พิกุล มีมานะ

กรรมการ

ดร.บรรจง ลาวะลี

กรรมการ

ดร.สุดาร์ตน์ โสสุต

กรรมการ

อาจารย์ทองหมื่น น้อยนนท์

กรรมการ

ดร.เมืองแมน ศิริญาณ

กรรมการ

อาจารย์พลอยชนกวรรณ หวังผล

ผช.บรรณาธิการ

เลขานุการ

อาจารย์ทองหมื่น น้อยนนท์

ศิลปกรรม

นางสาวอรอนงค์ ภาษี

สำนักงาน

ที่ตั้งเลขที่ 202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลคูทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000 โทร 08-0169-6593

202/1 Moo 4 Duthong subdistrict, Mueang District, Yasothon Province. 35000

เว็บไซต์ <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/JEDRS>

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.โนตะวัน กำห่อม

วิทยาลัยทองสุข

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.จันตมา ศรีธีรภู

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ดร.สุวิมล สมไชย

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

พันจ่าอากาศเอก ดร.วิชัย ศรีสะเกษ

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ดร.เอกวิชัย เมย์ไธสง

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

อาจารย์ซังพงศ์ เทียมทวนนิช

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

อาจารย์เจษฎา จันทนาภรณ์

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

อาจารย์ณัฐพล จินดารัมย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ว่าที่ ร.ต.ดร.พิชิต กันยารวรรณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาคมคาย สิริปัญญา,ดร.

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาพงศ์ทราทิพย์ สุธีโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.สมชัย สีนอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รศ.ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผศ.ดร.จำรัส บุตดาพงษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผศ.ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาวาส

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สุกานดา จันทวารีย์

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

ผศ.ดร.สยามพร พันธไชย

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงศ์

ผศ.ดร.จิราพร บาร์ศรี

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวนา

ผศ.ดร.บุญมี ไททำ

ผศ.ดร.สินทรัพย์ ยืนยาว

ผศ.ดร.ธนพัฒน์ จงมีสุข

ผศ.ดร.วรเชษฐ์ ไทอิน

ผศ.กิตติพัทธ์ เทศกำจร

ผศ.อภิขญา พรธณศรี

พ.ต.ท.ดร.ชัยบัญชา กองทอง

ร.อ.ดร.กิตติพงษ์ พลทิพย์

ดร.ลำพอง กลมกุล

ดร.ชัยชนพงษ์ จันทวงศ์เดือน

ดร.รุจิระชัย เมืองแก้ว

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ดร.กันต์ ศรีหล้า

ดร.สนั่น ประเสริฐ

ดร.เกรียงไกร บุญประจง

ดร.พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม

ดร.บรรณากิจบรรจง ทองจำปา

ดร.สุรศักดิ์ วงศ์ษา

อาจารย์มาวิน ไทแก้ว

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยชุมชนโยธธ

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์นครพนม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้เฉพาะทางในหลากหลายสาขาวิชา เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน วารสารฯ ตระหนักถึงความสำคัญนี้ จึงได้รวบรวมบทความวิจัย บทความวิชาการและผลงานอื่น ๆ ที่สะท้อนการสังเคราะห์ทางความคิดของนักวิชาการ เพื่อถ่ายทอดสู่สังคม ในฐานะแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่มีคุณภาพ ทั้งยังเป็นเวทีนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับอนาคต

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ (Journal of Educational Development Reviews) ฉบับนี้เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม-ธันวาคม 2568 ซึ่งดำเนินงานภายใต้สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น (สวพท.) เพื่อเป็นเวทีเผยแพร่ผลงานทางวิชาการแก่สมาชิก นักวิชาการ อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ ในฉบับนี้ได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายนักวิชาการจากหลายสถาบันและสาขาวิชา นำเสนอบทความที่มีคุณภาพและหลากหลาย สำหรับฉบับนี้ วารสารฯ ได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่ได้รับการคัดเลือกอย่างพิถีพิถัน ประกอบด้วยบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 3 เรื่อง ซึ่งทุกบทความผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewer) ตลอดจนได้รับการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนตีพิมพ์ เพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ ทั้งนี้ ท่านสามารถเข้าถึงบทความฉบับสมบูรณ์ได้ทางเว็บไซต์ของสมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น <https://ardasso.com/>

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจและเลือกเผยแพร่ผลงานในวารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ (Journal of Teacher Development Review) รวมถึงขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้คำแนะนำอันทรงคุณค่าเพื่อพัฒนาบทความให้มีความสมบูรณ์และน่าอ่านมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวิชาการในระยะยาว สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับประโยชน์จากเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ หากมีข้อเสนอแนะใด ๆ เพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นทางกองบรรณาธิการยินดีน้อมรับและขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ แล้วพบกันใหม่ในฉบับถัดไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนุก สิงห์มาตร

บรรณาธิการ

31 ธันวาคม 2568

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
บรรณาธิการ	ก
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	ฉ
บทความวิชาการ	
ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่องานวิชาการ Characteristics of Administrators Related to Academic Affairs ฉวีวรรณ ชนันทิ์,ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี.....	1
สภาพและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ The Current Conditions and Challenges of Wat Klang Phrapariyattidhamma School (General Education Division), Mueang District, Kalasin Province พระมหาฉัตรเพชร สมาจาโร.....	12
แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ Guidelines for Developing Educational Institutions toward Excellence สุพรรณิ ผกาพันธ์, ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี.....	27
บทความวิจัย	
การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณี ใน กลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชา เศรษฐศาสตร์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ CLIL+CBL ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองเรือ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 Development of Learning Processes on the Topic of Product and Service Creation from Culture and Traditions in the Subject Area of Economics through CLIL+CBL Learning Management Plans for Grade 5 Students at Ban Nong Ruea School, At Samat District, Roi Et Province, under the Office of Roi Et Primary Educational Service Area 2 ทศพร สุ่มมาตย์.....	37
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 Academic Leadership of School Administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 ณัฐ พละชัย, ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี.....	46
สภาพปัจจุบัน สภาพคาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 Current status, expected status and learning management needs of small schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3 จุฑามาศ จอมทอง.....	55
ภาคผนวก	68

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

บทความวิจัย	หน้า
ขั้นตอนการดำเนินการของวารสารรัตนบุศย์.....	69
หลักเกณฑ์การเสนอบทความ.....	70

ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่องานวิชาการ

Characteristics of Administrators Related to Academic Affairs

ฉวีวรรณ ชันท์ท้าว

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

Chaweewan Khanteetao

Dr. Theeraphat Thinsandee

Roiet Education Service Area Office 2

chaweewan.kha@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 14 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 ธันวาคม 2568

Received: September 14, 2025; Revised: December 21, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

การพัฒนางานวิชาการในระบบการศึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กำหนดคุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษาในระยะยาว ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและวิสัยทัศน์ทางวิชาการ รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในทุกมิติ โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาวิชาชีพครูที่สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึง เพื่อให้การเรียนการสอนสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นและเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่องานวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานวิชาการและคุณภาพการจัดการศึกษา องค์ประกอบดังกล่าวครอบคลุมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง พร้อมทั้งการประเมินความต้องการของครู การนิเทศภายในที่มุ่งเน้นการติดตามเยี่ยมชั้นเรียน ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการและวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ตลอดจนการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการสอนและมาตรฐานวิชาชีพ อีกทั้งยังรวมถึงการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนที่เน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ยั่งยืน

จากการศึกษาและพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนางานวิชาการ พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและการให้โอกาสแก่บุคลากรในโรงเรียนในการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ การนิเทศภายในที่มีการติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยยกระดับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการส่งเสริมวิชาชีพครูเป็นอีกหนึ่งส่วนที่ทำให้การพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนสามารถ

ตอบสนองต่อความท้าทายทางการศึกษาในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนในการกำหนดแนวทางพัฒนาการเรียนรู้ ยังเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การศึกษามีคุณภาพสูงสุดและสามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ยั่งยืนได้ในอนาคต

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ, บทบาทของผู้บริหาร, งานวิชาการ

Abstract

The development of academic work within the education system is one of the key factors that determines the long-term quality and success of educational institutions. School administrators play a crucial role in setting academic direction and vision, as well as supporting and promoting teaching and learning to enhance the overall quality of education in all aspects. This includes managing curriculum development and teacher professional development that align with the demands of the modern era. Creating an effective and sustainable learning environment is something administrators must consider ensuring that teaching and learning lead to higher educational quality and meet professional standards.

This article discusses the leadership role of administrators in academic work. The aim is to explain the essential components related to the development of academic work and the quality of educational management. These components include establishing a clear academic vision, providing opportunities for school staff to participate in determining the direction of development, assessing teachers' needs, and conducting internal supervision that focuses on monitoring, classroom visits, providing guidance, and systematically supporting teaching practices. Additionally, fostering an academic atmosphere and a learning culture that encourages positive relationships between teachers, students, and educational staff is key. Furthermore, developing the school curriculum to be appropriate for the current context and changes, along with promoting continuous teacher professional development, are crucial for elevating teaching quality and meeting professional standards. Effective management of teaching and learning that emphasizes collaboration between administrators and teachers in developing learning strategies is also a significant factor in ensuring optimal educational outcomes and sustainable academic achievements.

Through the study and consideration of essential components in the development of academic work, it was found that establishing a clear vision and offering staff the opportunity to participate in shaping the development direction directly impacts the quality of education. Additionally, continuous internal supervision and guidance, along with promoting a positive academic environment and learning culture between teachers and students, are vital in enhancing the effectiveness of teaching and learning. Developing the school curriculum and supporting teacher professional development also contribute to addressing the educational

challenges of the present era effectively. Coordination and cooperation between administrators and teachers in determining strategies for learning development are key to ensuring that education achieves the highest quality and results in sustainable academic success in the future.

Keywords: Instructional Leadership, Roles of Administrators, Academic Affairs

บทนำ

ผู้บริหารทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง รอบด้าน และยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อบริหารจัดการองค์กรภายใต้พลวัตทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน บริบทการปฏิรูปการศึกษาของไทยในช่วง พ.ศ. 2552–2561 สะท้อนภาพรวมของการปรับตัวในมิติสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาโรงเรียน/แหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง โครงสร้างเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาไทย 4.0 ที่อธิบายพัฒนาการจากยุคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม เทคโนโลยี สู่ยุคนวัตกรรม โดยมีความคาดหวังให้ผู้บริหารมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ บริหารการเปลี่ยนแปลง และต่อยอดแนวคิดใหม่ให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โรงเรียน และสังคม (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2557)

ในมุมมองเชิงทฤษฎี ภาวะผู้นำคือกระบวนการที่บุคคลได้รับการยอมรับให้มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม เป็นพลังขับเคลื่อนที่ทำให้สมาชิกเกิดแรงจูงใจและความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยตั้งอยู่บนอำนาจหน้าที่ ความชอบธรรม การชักจูง และแรงบันดาลใจ (การดี อนันต์ นาวี, 2555) ในบริบทวิชาชีพ ครุสภา (2556) ได้กำหนดมาตรฐานที่เน้นสมรรถนะและประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะความรู้ด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อคุณภาพ ความเป็นเลิศ และประสิทธิผลของสถานศึกษา ความหมายนี้ทำให้ภาวะผู้นำทางวิชาการมิได้เป็นเพียงคุณลักษณะเฉพาะบุคคล แต่เป็นชุดสมรรถนะที่ต้องแปลงสู่พฤติกรรมการนำและระบบงานที่จับต้องได้ภายในโรงเรียน

การทำความเข้าใจภาวะผู้นำจำเป็นต้องมองทั้งในเชิง สไตล์ และ บทบาท สไตล์ภาวะผู้นำที่พบในงานจัดการศึกษา ได้แก่ การนำเชิงเปลี่ยนแปลงที่มุ่งปลุกเร้าพลังภายในและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรก้าวข้ามความคาดหวังเดิม การนำเชิงเป้าหมายที่เน้นความชัดเจนของบทบาท โครงสร้างงาน และผลตอบแทนโดยยึดระเบียบวินัย การนำแบบมีส่วนร่วม/แบบทีมที่กระจายอำนาจและดึงความเป็นเจ้าของร่วมในการตัดสินใจ การนำข้ามวัฒนธรรมที่ปรับวิธีการให้สอดคล้องกับค่านิยมและบริบทของผู้ตาม การนำเชิงนวัตกรรมที่เสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ กล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล ใส่ใจผู้คน และรักษาความน่าเชื่อถือเพื่อผลักดันสิ่งใหม่ และการนำแบบเสมือน (E-Leadership/Virtual Leadership) ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อเชื่อมระบบงานและผู้คนข้ามเวลาและพื้นที่ จนเกิดการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องแม้ไม่ปรากฏภายในสถานที่จริง หากแต่ผสมผสานและปรับใช้ตามบริบทของโรงเรียนและโจทย์ปัญหาที่เผชิญ

ขณะเดียวกันบทบาทของผู้นำ คือ แกนกลางที่เชื่อมสไตลกับผลลัพธ์ในองค์กร ผู้นำมีบทบาทตามอุดมคติที่สังคมกำหนด ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎหมาย ระเบียบ และที่เป็นจารีตค่านิยม บทบาทตามการรับรู้/ตีความของตนเอง ซึ่งขึ้นกับเจตคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพ และบทบาทที่ปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่

เปลี่ยนแปลง บทบาททั้งสามชั้นนี้ส่งผลต่อความชัดเจนของงาน ความพึงพอใจ ความผูกพัน และการคงอยู่ของบุคลากรในองค์กร ในระดับหน้าที่ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะริเริ่มวางแผนเชิงระบบ จัดวางบุคลากรตามความถนัด สร้างโครงสร้างงานที่รองรับภารกิจ ประสานงานและอำนวยความสะดวก กำกับดูแลและตัดสินใจบนฐานข้อมูล รายงานความก้าวหน้าอย่างโปร่งใส บริหารงบประมาณอย่างมีวินัย และทำหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ยกระดับมาตรฐานงานควบคุมเป้าหมายความเป็นกัลยาณมิตรในที่ทำงาน เพื่อหลอมรวมคน งาน และข้อมูลให้มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน (ธวัช บุญยภูมิ, 2550; วีรชาติ วิชาศรี, 2550; Mulder, 2019; อ้างแล้วใน สุขฤทัย จันทรทรงกลด, 2558)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) ได้กำหนดขอบเขตงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรและสาระท้องถิ่น การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอก รวมถึงการคัดเลือกสื่อ/เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กรอบกฎหมายดังกล่าวทำให้เห็นชัดว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เพราะเป็นพื้นที่ที่ยุทธศาสตร์ทางการศึกษาถูกแปลงเป็นกระบวนการเรียนรู้จริงของผู้เรียน จากมุมมองเชิงระบบ งานวิชาการที่มีคุณภาพต้องเชื่อมส่วนสำคัญเข้าหากันอย่างมีเหตุผล ได้แก่ เป้าหมายการเรียนรู้และมาตรฐาน หลักสูตร/หน่วยการเรียนรู้ การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การประเมินเพื่อพัฒนา (assessment for learning) ควบคุมการประเมินสรุปผล การนิเทศภายในเชิงโค้ชชบนฐานหลักฐานจากห้องเรียน และระบบประกันคุณภาพภายในที่หมุนเวียนเป็นวงจรปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ เมื่อผู้บริหารทำหน้าที่ผู้นำเชิงวิชาการในทุกจุดเชื่อมดังกล่าว ระบบจะเกิดเอกภาพและขับเคลื่อนไปสู่ผลลัพธ์ผู้เรียนที่ตรงจุดได้

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึงความสามารถในการปฏิบัติบทบาทเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนควบคู่การเติบโตทางวิชาชีพของครู ซึ่งเป็นภารกิจหลักของโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (Weller, 1999; สิริธรรณี วสุภัทร, 2551; จุฑามาศ อินนามเพ็ง, 2552; ชฎากาญจน์ เจริญชนม์, 2553; อัจฉรา นิยามภา, 2557) ในระดับปฏิบัติ ภาวะผู้นำลักษณะนี้แปลความเชิงกลยุทธ์ให้เป็นพฤติกรรมและระบบงานที่ปรากฏชัดในโรงเรียน ผ่านการกำหนดทิศทาง การขับเคลื่อนการสอน การนิเทศและพัฒนาครู และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสำเร็จ งานคลาสสิกของ Hallinger และ Murphy (1985) เป็นฐานคิดที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยมองภาวะผู้นำเชิงวิชาการผ่านสามแกนหลัก ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และความคาดหวังทางวิชาการที่ชัดเจน การบริหารจัดการโปรแกรมการสอน/หลักสูตรอย่างมีระบบ และการสร้างสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่เข้มแข็ง การสังเคราะห์ร่วมกับกรอบคิดของ Davis และ Thomas (1989), Glickman (2001), McEwan (2003) และอัจฉรา นิยามภา (2561) ชี้ให้เห็นสาระร่วมที่ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในบริบทไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

ประการแรก การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ข้อมูลบริบทชุมชน และความต้องการจำเป็นของครู การสื่อสารความคาดหวังที่ชัดเจน วัดได้ และมีส่วนร่วมจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะทำให้เป้าหมายไม่ใช่เพียงถ้อยคำเชิงนโยบาย แต่เป็น “เข็มทิศร่วม” ที่กำหนดทิศทางระบบงานวิชาการทั้งโรงเรียน ประการที่สอง การบริหารจัดการ

กระบวนการเรียนรู้ต้องทำให้หลักสูตร การสอน และการประเมินเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่ตอบสนองบริบทและทักษะแห่งอนาคต การจัดหน่วยการเรียนรู้บนฐานผลลัพธ์ที่คาดหวัง (backward design) การบริหารการสอนที่ยืดหยุ่นต่อความแตกต่างของผู้เรียน และการใช้การประเมินเพื่อพัฒนาในชั้นเรียน ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การสอนเกิดผลจริง มิใช่เพียงกิจกรรมตามแผน และ ประการที่สาม การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมทางวิชาการต้องอาศัยการโค้ช การนิเทศ และการเรียนรู้ร่วมกันของครูอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรม PLC (Professional Learning Community) ที่มีเวลาคุณภาพ พื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนบทเรียน การสะท้อนคิดจากหลักฐานชั้นเรียน และการยกย่องเชิงระบบต่อความพยายามในการพัฒนา จะทำให้การยกระดับคุณภาพการสอนเป็นวาระร่วมของทั้งโรงเรียนไม่ใช่ภาระส่วนบุคคล

การทำให้ภาวะผู้นำเชิงวิชาการเกิดผล จำเป็นต้องเชื่อมโยงยุทธศาสตร์กับพฤติกรรมผู้นำ และ ระบบข้อมูล อย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง ผู้บริหารควรทำให้วิสัยทัศน์และเป้าหมายกลายเป็นแผนที่ปฏิบัติการที่เข้าใจง่าย เห็นได้ในตารางเรียน หน่วยการเรียนรู้ และงานของผู้เรียน การลงเยี่ยมห้องเรียนแบบ Walkthrough พร้อมบันทึกย่อที่ชี้เป้าพัฒนาอย่างเฉพาะเจาะจง การโค้ชครูรายบุคคลบนฐานหลักฐานจริง เช่น ชิ้นงานผู้เรียน/วิดีโอการสอน การประชุม PLC ที่เชื่อมโยง ข้อมูล-การตีความ-การปรับการสอน และการติดตามผลด้วยตัวชี้วัดทั้งเชิงผลลัพธ์และเชิงกระบวนการ คือพฤติกรรมสำคัญที่ทำให้ยุทธศาสตร์ไม่ค้างอยู่บนกระดาษ

ในระดับหลักสูตร โรงเรียนควรมีวัฏจักรทบทวนหลักสูตรประจำปีที่บูรณาการข้อมูลผลสัมฤทธิ์ ความเห็นจากครู/ผู้เรียน/ผู้ปกครอง และสัญญาณการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงสมรรถนะเป้าหมาย เนื้อหา วิธีสอน และการประเมินให้สอดคล้องกัน ในระดับครู ควรมีแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) ที่ตั้งอยู่บนข้อมูลจากชั้นเรียนจริงและเชื่อมโยงกับโอกาสพัฒนา เช่น การสังเกตข้ามชั้นเรียน การอบรมสั้นแบบ micro-credential และการเป็นพี่เลี้ยง/ครูแกนกลางเพื่อขยายผล ในระดับระบบ โรงเรียนควรมีแดชบอร์ดงานวิชาการที่ทำให้เห็นภาพรวมความก้าวหน้าต่อเป้าหมายร่วม ลดภาระเอกสารที่ไม่จำเป็น และยกระดับคุณภาพการตัดสินใจ

เมื่อภาวะผู้นำเชิงวิชาการถูกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โรงเรียนจะเกิดเอกภาพทางวิชาการที่เชื่อมโยงระหว่างเป้าหมาย-หลักสูตร-การสอน-การประเมิน-การพัฒนาครู เข้าด้วยกัน ผลที่ตามมาไม่เพียงปรากฏในตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แต่ยังสะท้อนในตัวชี้วัดเชิงระบบ เช่น ความต่อเนื่องของหน่วยการเรียนรู้ ความสอดคล้องของวิธีสอนกับเป้าหมายสมรรถนะ คุณภาพของข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน ความเข้มแข็งของ PLC และคุณภาพของหลักฐานชั้นเรียนที่ถูกใช้เพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง ความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนจึงมิได้เกิดจากโครงการเฉพาะกิจหรือแคมเปญระยะสั้น หากเกิดจากวินัยของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องที่ฝังอยู่ในวัฒนธรรมการทำงานประจำวันของโรงเรียน

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงวิชาการยังทำให้โรงเรียนมีภูมิคุ้มกันต่อความไม่แน่นอนในอนาคต เพราะระบบงานที่ตั้งอยู่บนข้อมูลจริง การเรียนรู้ร่วม และการทบทวนปรับเปลี่ยนอย่างมีระบบ จะทำให้โรงเรียนปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี นโยบาย หรือความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและมีเหตุผล ยิ่งไปกว่านั้น การดูแลความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนอย่างจริงจัง ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้และขยายโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มพัฒนาเต็มศักยภาพ

ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยชี้ขาดคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพราะเป็นกลไกเชื่อมระหว่างยุทธศาสตร์ของโรงเรียนกับการเรียนรู้จริงในห้องเรียน บทความนี้ได้อธิบาย

บริบทและแรงกดดันของระบบการศึกษาไทย แนวคิดพื้นฐานเรื่องภาวะผู้นำและบทบาทของผู้นำ ขอบเขตและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ตลอดจนความหมาย แก่นคิด และกระบวนการของภาวะผู้นำเชิงวิชาการ โดยสังเคราะห์จากกรอบคิดสำคัญ เช่น Hallinger และ Murphy (1985), Davis และ Thomas (1989), Glickman (2001), McEwan (2003) และงานไทยร่วมสมัย (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2557; ศุภสา, 2556 ฯลฯ) เพื่อย้ำว่า ผู้บริหารที่สื่อสารความคาดหวังชัดเจน สนับสนุนทรัพยากรและเวลา ลงมือได้บนฐานหลักฐาน สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม และวางระบบติดตามผลอย่างมีวินัย จะสามารถยกระดับประสิทธิภาพของงานวิชาการได้จริงอย่างยั่งยืน ในเชิงนโยบายและปฏิบัติ ข้อเสนอคือควรกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่ชัดเจนในระดับโรงเรียน จัดระบบทบทวนหลักสูตรประจำปี เชื่อมโยง PLC กับหลักฐานจากห้องเรียน เสริม IDP ครูแบบยืดหยุ่นตามข้อมูลจริง พัฒนาแดชบอร์ดงานวิชาการที่ลดภาระงานเอกสาร และส่งเสริม E-Leadership เพื่อรองรับการทำงานข้ามพื้นที่/เวลา ทั้งหมดนี้จะทำให้โรงเรียนมีความพร้อมในการเผชิญความท้าทายใหม่ ๆ และสร้างคุณภาพผู้เรียนที่ตอบสนองอนาคตได้อย่างแท้จริง

สรุปประเด็นปัญหาการศึกษา

แม้ว่าจะมีงานวิจัยและบทความทางวิชาการจำนวนมากที่กล่าวถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการต่อคุณภาพการศึกษา แต่ยังพบช่องว่างสำคัญในเชิงการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เชื่อมโยงบทบาทภาวะผู้นำเชิงวิชาการเข้ากับกระบวนการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

งานศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการอธิบายลักษณะหรือคุณลักษณะของภาวะผู้นำในเชิงทฤษฎีหรือศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นรายตัวแปร ขณะที่การอธิบายกลไกเชิงกระบวนการว่าผู้บริหารสามารถแปลงภาวะผู้นำเชิงวิชาการไปสู่การปฏิบัติจริงในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การจัดการการเรียนการสอน การนิเทศและพัฒนาครู รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมวิชาการในโรงเรียน ยังมีอยู่อย่างจำกัด

นอกจากนี้ ยังขาดบทความเชิงวิชาการที่นำเสนอกรอบแนวคิดหรือแบบจำลองที่สามารถอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิชาการกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในลักษณะองค์รวม ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องในระบบการศึกษาได้อย่างชัดเจน

เหตุผลของการนำเสนอบทความนี้

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งนำเสนอการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่เชื่อมโยงบทบาทผู้นำเข้ากับกระบวนการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ การบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ การสนับสนุนและพัฒนาครูผู้สอน ไปจนถึงการสร้างวัฒนธรรมทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การนำเสนอในลักษณะบทความวิชาการเชิงสังเคราะห์นี้ มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องว่า ภาวะผู้นำเชิงวิชาการมิได้เป็นเพียงคุณลักษณะเชิงนามธรรม แต่สามารถพัฒนาและนำไปใช้เป็นกลไกเชิงระบบในการยกระดับประสิทธิผลของงานวิชาการในโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในบริบทของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

การกำหนดวิสัยทัศน์

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รวมถึงแนวทางการศึกษาไทย 4.0 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะแห่งอนาคต การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการจึงต้องตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความต้องการจำเป็นของครู และบริบทของชุมชน

การสื่อสารวิสัยทัศน์และความคาดหวังทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง จะช่วยให้เป้าหมายของโรงเรียนไม่ใช่เพียงถ้อยคำเชิงนโยบาย แต่กลายเป็น “เข็มทิศร่วม” ที่กำกับการตัดสินใจและการดำเนินงานทางวิชาการในทุกระดับของโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอน

การบริหารจัดการการเรียนการสอนเป็นหัวใจของงานวิชาการในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงวิสัยทัศน์ทางวิชาการสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน โดยทำให้หลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ วิธีการสอน และการวัดประเมินผลมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

นอกจากนี้ การนิเทศภายในควรปรับบทบาทจากการตรวจสอบเชิงเอกสารไปสู่การนิเทศเชิงโค้ชบนฐานหลักฐานจากห้องเรียนจริง เช่น ชื่นงานผู้เรียนหรือการสังเกตการสอน เพื่อสนับสนุนครูให้สามารถสะท้อนคิดและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่คุณภาพการเรียนรู้ที่ตรวจวัดได้และยั่งยืน

การสร้างวัฒนธรรมวิชาการ

การยกระดับคุณภาพงานวิชาการจะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้ จำเป็นต้องอาศัยการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งครูและผู้เรียน ผู้บริหารต้องส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม เปิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการสอน และการทดลองแนวทางใหม่อย่างมีเหตุผล

การขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การพัฒนาการสอนเป็นวาระร่วมของทั้งโรงเรียน ไม่ใช่ภาระของครูรายบุคคล เมื่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ฝังอยู่ในวิถีการทำงานประจำวัน โรงเรียนจะเกิดเอกภาพทางวิชาการและมีความพร้อมในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การประยุกต์ใช้แบบจำลองภาวะผู้นำเชิงวิชาการในทางปฏิบัติ

เพื่อให้แบบจำลองภาวะผู้นำเชิงวิชาการสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา แบบจำลองนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายระดับของระบบการศึกษา ตั้งแต่ระดับโรงเรียน ระดับครูผู้สอน ไปจนถึงระดับนโยบาย โดยมีจุดร่วมสำคัญคือการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานและการขับเคลื่อนงานวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของบทบาทและเพิ่มความสอดคล้องของการดำเนินงาน

ในระดับโรงเรียน แบบจำลองทำหน้าที่เสมือนแผนที่ยุทธศาสตร์เชิงกระบวนการที่ช่วยผู้บริหารจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนางานวิชาการให้เชื่อมโยงกันทั้งระบบ ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายเชิงสมรรถนะ การเชื่อมโยงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ไปจนถึงการออกแบบระบบ

นิเทศและการพัฒนาครูให้สอดคล้องกัน ผู้บริหารสามารถใช้แดชบอร์ดการเรียนการสอน (Academic Dashboard) เพื่อรวบรวมข้อมูล เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความก้าวหน้ารายระดับชั้น ข้อมูลการประเมินระหว่างเรียน และข้อมูลจากการนิเทศภายใน เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจเชิงวิชาการอย่างมีหลักฐาน อาทิ การกำหนดประเด็นพัฒนาการสอนแบบมุ่งเป้า การวางแผนการเยี่ยมห้องเรียนโดยระบุประเด็นการสังเกตที่ชัดเจน หรือการออกแบบกิจกรรม PLC ให้ตอบโจทย์ปัญหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง แนวทางดังกล่าวช่วยให้การพัฒนางานวิชาการเป็นการขับเคลื่อนตามวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่องมากกว่าการดำเนินงานแบบแยกส่วน

ในระดับครูผู้สอน แบบจำลองช่วยให้ครูมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับเป้าหมายทางวิชาการระดับโรงเรียนอย่างชัดเจน ครูสามารถใช้หลักฐานจากห้องเรียน เช่น ชิ้นงานผู้เรียน รูปrikการประเมิน หรือบันทึกสะท้อนคิดหลังการสอน เป็นข้อมูลนำเข้าสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ ปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลจากการประเมินเพื่อพัฒนา และทดลองแนวปฏิบัติใหม่ในการจัดการเรียนรู้ เมื่อผู้บริหารสนับสนุนระบบนิเทศเชิงโค้ชอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาครูจะเชื่อมโยงโดยตรงกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและเอื้อต่อความยั่งยืนของคุณภาพการสอน

ในระดับนโยบาย แบบจำลองสามารถใช้เป็นกรอบในการออกแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เน้นสมรรถนะเชิงกระบวนการ เช่น การใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมาย การบริหารการเรียนการสอนเชิงระบบ การนิเทศเชิงโค้ช และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม หน่วยงานระดับเขตพื้นที่หรือระดับประเทศสามารถนำกรอบนี้ไปใช้ในการกำหนดตัวชี้วัดทั้งเชิงกระบวนการและเชิงผลลัพธ์ควบคู่กัน พร้อมทั้งจัดเตรียมกลไกสนับสนุนด้านเวลา ทรัพยากร และระบบข้อมูล รวมถึงการพัฒนาโครงการพัฒนาผู้บริหารในลักษณะการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อให้การยกระดับภาวะผู้นำเชิงวิชาการเกิดผลในระดับระบบอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ (Practical Implications)

จากการสังเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำเชิงวิชาการในบทความนี้ สามารถสะท้อนข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่สำคัญต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการศึกษาได้หลายระดับ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาบทบาทผู้นำเชิงวิชาการอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผน และติดตามงานวิชาการ ควบคู่กับการทำหน้าที่เป็นผู้นำการเรียนรู้และโค้ชทางวิชาการ ขณะที่ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางทางวิชาการของโรงเรียน และใช้ข้อมูลจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดและปรับปรุงการสอนผ่านการทำงานร่วมกันในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ส่วนในระดับนโยบาย ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยออกแบบการพัฒนาที่เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง พร้อมจัดสรรทรัพยากร ระบบข้อมูล และกลไกสนับสนุนอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มิได้มีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากสถานศึกษาจริง จึงอาจยังไม่สะท้อนความหลากหลายของบริบทโรงเรียนได้อย่างครบถ้วน และแบบจำลองที่นำเสนออย่างจำเป็นต้องได้รับการทดสอบและประยุกต์ใช้จริงในบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิชาการในเชิงประจักษ์มากขึ้น ทั้งในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงผสม และการศึกษากรณีตัวอย่าง เพื่อยืนยันความเหมาะสมและต่อยอดแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาไทยอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

โมเดลภาวะผู้นำเชิงวิชาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ที่นำเสนอมีลักษณะเป็น “แบบจำลองเชิงกระบวนการ” (process model) ซึ่งสังเคราะห์มิติสำคัญของบทบาทผู้บริหารและการทำงานของระบบวิชาการให้เชื่อมโยงกันเป็นลำดับตรรกะเดียวกัน ได้แก่

การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ → การบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ → การสนับสนุนและพัฒนาครูผู้สอน → การสร้างวัฒนธรรมวิชาการในโรงเรียน → ประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการ

ในระหว่างการกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ ผู้บริหารทำหน้าที่กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน วัดผลได้ และสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยยึดข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความต้องการจำเป็นของครู และบริบทชุมชน เป็นฐานหลักเพื่อนำไปสู่ความคาดหวังร่วมของทั้งองค์กร ระเบียบการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ มุ่งทำให้หลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ วิธีสอน และการประเมินผล เชื่อมโยงกันเป็นระบบเดียว ด้วยการออกแบบการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้การประเมินเพื่อพัฒนาเป็นกลไกสะท้อนกลับสู่การปรับปรุงการสอน ระเบียบการสนับสนุนและพัฒนาครูผู้สอน เน้นการนิเทศภายในเชิงโค้ชบนฐานหลักฐานจากห้องเรียนจริง ควบคุมการพัฒนาเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายสมรรถนะผู้เรียน ระเบียบการสร้างวัฒนธรรมวิชาการ มุ่งสถาปนาบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วม การแลกเปลี่ยนบทเรียน และการยกย่องเชิงระบบต่อความพยายามพัฒนา เช่น ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จนเกิดวินัยของการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และสุดท้ายระยะประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ เป็นผลพึงประสงค์ที่สะท้อนทั้งเชิงผลลัพธ์และเชิงระบบ ได้แก่ ความก้าวหน้าของผู้เรียนตามสมรรถนะเป้าหมาย ความสอดคล้องของแผนการสอนกับมาตรฐานและการประเมิน คุณภาพของหลักฐานชั้นเรียนที่ถูกใช้ในการตัดสินใจ และความเข้มแข็งของวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร

แผนภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองกระบวนการภาวะผู้นำเชิงวิชาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

แบบจำลองนี้อธิบายภาวะผู้นำเชิงวิชาการในลักษณะกระบวนการเชิงระบบที่สอดคล้องกับหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) โดยเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

(Plan) แปลงสู่การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Do) ติดตาม ตรวจสอบ และสะท้อนผลผ่านการประเมินและการนิเทศเชิงโค้ช (Check) และนำผลลัพธ์ที่ได้กลับมาใช้ในการปรับปรุงการพัฒนาครู การสร้างวัฒนธรรมวิชาการ และการยกระดับระบบงานวิชาการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (Act)

วงจรกระบวนการดังกล่าวยืนยันว่าคุณภาพงานวิชาการมิได้เกิดจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หากเกิดจากการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบของการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง ซึ่งผลลัพธ์ของแต่ละรอบจะทำให้หน้าที่เป็นข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เพื่อทบทวนวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงาน ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเกิด การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (continuous improvement) และนำไปสู่ประสิทธิผลทางวิชาการที่ยั่งยืน

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ (Academic Visioning)

เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการ ผู้บริหารทำหน้าที่สร้างวิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจนและเป็นไปได้จริง โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความต้องการของครู และบริบทชุมชน เพื่อกำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่ทุกฝ่ายเข้าใจและยึดถือร่วมกัน

2. การบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management)

เป็นการแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติในห้องเรียน ผ่านการเชื่อมโยงหลักสูตร การสอน และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้การประเมินเพื่อพัฒนาเป็นกลไกปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง

3. การสนับสนุนและพัฒนาครูผู้สอน (Teacher Support and Development)

ผู้บริหารทำหน้าที่สนับสนุนครูในฐานะผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ผ่านการนิเทศภายในเชิงโค้ชบนฐานหลักฐานจากห้องเรียนจริง และการพัฒนาครูเป็นรายบุคคล เพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การสร้างวัฒนธรรมวิชาการ (Building an Academic Culture)

มุ่งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมภายในองค์กร เช่น การขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการยกย่องความพยายามเชิงวิชาชีพของครู เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการทำงานประจำวันของโรงเรียน

สรุป

ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและคุณภาพของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยเฉพาะในบริบทที่ความรู้ เทคโนโลยี และความคาดหวังของสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการที่ชัดเจน แปลงวิสัยทัศน์ดังกล่าวให้เป็นกลยุทธ์เชิงปฏิบัติที่ตรวจสอบได้ และขับเคลื่อนระบบการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

ความเข้มแข็งของภาวะผู้นำเชิงวิชาการสะท้อนผ่านความสามารถในการวางแผนงานวิชาการบนฐานข้อมูล การบริหารจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและบริบทของผู้เรียน การติดตามและประเมินผลที่นำไปสู่การปรับปรุงการสอนอย่างแท้จริง รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่เพียงปรากฏในระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แต่ยังครอบคลุมถึงความ

เข้มแข็งของระบบงานวิชาการ วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม และประสิทธิผลโดยรวมของการบริหารจัดการทางวิชาการของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- มนตรี แยมกสิกร. (2549). *การวิจัยและทฤษฎีเทคโนโลยีการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.มนตรี แยมกสิกร. (2551). เกณฑ์ประสิทธิภาพในงานวิจัยและพัฒนาสื่อการสอน: ความแตกต่าง 90/90 Standard และ E1/E2. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 19(1), 1–16.
- ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2540, 8 พฤศจิกายน). อนาคตจีน-อเมริกา. *เดลินิวส์*, 6.
- ดรณนภา นาชัยฤทธิ์. (2550). ผลการเรียนรู้จากบทเรียนมัลติมีเดียบนระบบเครือข่ายที่พัฒนาตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาในห้องเรียน ของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมวิชาการ. (2538). *การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน 25–29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม* (หน้า 7–8). ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- อำนวย สุขเวชช์. (2542, 3 พฤษภาคม). เพื่อคิดประกันชีวิต: ตัวแทนประกันมีบทบาทสำคัญอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2542 จาก <http://www.thainews.th.com>
- กัตญญ แก้วหานาม. (2564, 10 มีนาคม). *ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์* (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล Norman, D. A. (2002). *The design of everyday things*. Basic Books.
- Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers: A continuum of perspectives, participation, and plans shaping retention in the educational system. *Urban Education*, 46(4), 639–662. <https://doi.org/10.1177/0042085910377546>
- Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, A1, A4.
- Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: The poetry of Richard Wilbur* (Unpublished doctoral dissertation). University of Connecticut.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation* (Vol. 38, pp. 237–288). University of Nebraska Press.
- Wollman, N. (1999). *Influencing attitudes and behaviors for social change*. <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>

สภาพและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง
จังหวัดกาฬสินธุ์

The Current Conditions and Challenges of Wat Klang Phrapariyattidhamma School
(General Education Division), Mueang District, Kalasin Province

พระมหาฉัตรเพชร สมาจาโร

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

PhramahaChatpat Samajaro

Master of Education Program in Buddhist Educational Administration

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, RoiEt Buddhist

Email: chatpatphuensantai@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 ธันวาคม 2568

Received: September 21, 2025; Revised: December 27, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ผลการศึกษา พบว่า

สภาพปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง เป็นสถาบันการศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นเอกลักษณ์ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร และมีการจัดหลักสูตรที่ผสมผสานระหว่างวิชาสามัญกับวิชาพระปริยัติธรรม นักเรียนประกอบด้วยทั้งฆราวาสและสามเณร ส่วนสภาพปัญหา คือ 1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ: โครงสร้างการบริหาร การขาดแคลนงบประมาณ และการขาดระบบติดตามประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน 2) ปัญหาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน: การขาดการบูรณาการระหว่างวิชาสามัญกับวิชาพระปริยัติธรรม และการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย 3) ปัญหาด้านบุคลากร: การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การย้ายและลาออก 4) ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก: การบำรุงรักษาห้องเรียน ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เพียงพอ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ไขและพัฒนา ประกอบด้วย 1) การปรับปรุงระบบบริหารจัดการ โดยการปรับปรุงโครงสร้างให้มีความชัดเจน การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียน และการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร 2) การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้วยการปรับปรุงหลักสูตรให้มีการบูรณาการที่แท้จริง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้ และการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย 3) การพัฒนาบุคลากร โดยการจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ การสร้างแรงจูงใจ และการจัดระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การจัดหาและพัฒนาทรัพยากร ด้วยการจัดทำแผนการระดมทุนจากหลายแหล่ง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้

คำสำคัญ: สภาพและปัญหา, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง, การบริหารจัดการโรงเรียน

Abstract

This article aims to: 1. Study the current conditions and problems of the Wat Klang General Education Division of the Buddhist Scripture School (Phrapariyattidhamma School) in Mueang District, Kalasin Province, and 2. Propose guidelines for development and problem-solving. The study was conducted through a review of related documents and research, observation, and qualitative data analysis.

The findings revealed that: The current condition of the Wat Klang General Education Division of the Buddhist Scripture School shows that it is an educational institution with a unique administrative structure. The abbot serves as the chairman of the school board, and the curriculum integrates general education subjects with Buddhist scripture studies. The student body includes both lay students and novice monks.

However, several problems were identified: 1. Administrative Issues: Unclear administrative structure, Budget shortages, Lack of a standardized monitoring and evaluation system 2. Curriculum and Teaching Issues: Lack of true integration between general education and scripture studies, Inadequate and outdated teaching materials 3. Personnel Issues: Shortage of qualified teachers capable of integrated teaching, High turnover due to transfers and resignations 4. Resource and Facility Issues: Insufficient maintenance of classrooms, libraries, and learning resources, Outdated information technology systems.

Proposed development and problem-solving guidelines include: 1. Improving Administration: Clarifying the organizational structure, Establishing a school development committee, Developing an information system for school management 2. Curriculum and Teaching Development: Revising the curriculum to ensure genuine integration, Developing lesson plans that emphasize knowledge linkage, Creating modern teaching materials 3. Personnel Development: Implementing systematic personnel development programs, Providing motivation and incentives, Establishing a knowledge-sharing system 4. Resource Acquisition and Development: Creating fundraising plans from multiple sources, Improving infrastructure, Developing the library and learning resources.

Keywords: Conditions and Problems, Wat Klang Phrapariyattidhamma School (General Education Division), School Administration

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ และการจัดการศึกษาแบบบูรณาการระหว่าง ศาสนศึกษากับสามัญศึกษาถือเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญในบริบทสังคมไทย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบ ดั้งเดิมกับการศึกษาในระบบสามัญ ซึ่งมุ่งหวังที่จะสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญ ศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับ ต่อมาพิจารณาเห็น ว่าการศึกษาทางโลกเจริญ ก้าวหน้ามากขึ้นตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเห็นควรให้มีโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เพื่อให้ผู้ศึกษาได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลก และทางธรรมควบคู่ กันไป จึงได้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 รองรับ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา พ.ศ.2535 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2568)

แต่เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549) แต่ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และมีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงอยู่ในภารกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่จะต้อง ส่งเสริม สนับสนุน ดูแล จัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในปีการศึกษา 2542-2552 เนื่องจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ส่งผลให้มีการปฏิรูปการศึกษาและมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และให้สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยจัด ให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาอบรมแก่ เยาวชนชายที่เข้าไปบวชในพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตร การอบรม เพื่อให้ผู้ได้รับการอบรมมีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม สมกับที่ประเทศไทยเป็นเมืองแห่ง พระพุทธศาสนา ปัจจุบันมีการศึกษาสงฆ์มีอยู่ 3 แผนก ได้แก่ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา แผนกธรรม และแผนกบาลีนั้นเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้ว ๆ ไม่มีวิชาสามัญศึกษาเข้าไปปะปน ส่วนแผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานกันทั้งหลักสูตร แผนกธรรม แผนกบาลี และหลักสูตรสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเข้าด้วยกัน แต่หลักสูตรแผนก ธรรม - บาลีไม่เข้มข้นมากนัก แต่ก็ยังมีเนื้อหามากกว่าวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับเยาวชนยุคปัจจุบัน เพราะสามารถ บูรณาการนำเอาการศึกษาสงฆ์ทั้ง 3 แผนกมาหลอมเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเป็นการศึกษาแผนกเดียวที่ทุกคนย่อมรับ ว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นในวัดหรือที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ตามหลักสูตรของ

กระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจะจัดตั้งขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ และด้วยความเห็นชอบของประธานสภาการศึกษาสงฆ์ โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวง ศึกษาธิการโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (เดิมกรมการศาสนา) จะให้การสนับสนุนเป็นเงินอุดหนุนตามกำลังงบประมาณ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด

จากความเป็นมาดังกล่าว จึงทำให้ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ และเสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ขอบข่ายของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นตามข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม (กศป.) ว่าด้วย โครงสร้างการบริหารงานและการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม และสถานศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2563 ข้อ 12 ข. การบริหารงานส่วนภูมิภาค ให้มีสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 14 เขต ประกอบกับประกาศประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (ฉบับที่ 1) เรื่อง หน้าที่และอำนาจของสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมวด ค เขตการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังต่อไปนี้ สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 10 ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และนครพนม (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2568)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ (ในฐานะหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ) มีจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ชัยมงคลวิทยา 2) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดกลาง 3) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดสมิณโก 4) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดปฐมเมฆา 5) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดหนองบัวพัฒนาวิทยา 6) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไชยวารวิทยาเสริม 7) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดบุญทริกาวาส 8) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สมเด็จพระปริยัติ 9) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โพธิธรรมวิทยา 10) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดประชานิยม (ธีรวิทย์ วรโคตร, 2562)

บริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ในบทความนี้ ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหน่วยการศึกษาที่จัดโดยวัดกลางเพื่อให้การศึกษาควบคู่ทั้งด้านพระปริยัติธรรมและการศึกษาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเปิดรับนักเรียนสามเณรและผู้สนใจศึกษาตามแผนกสามัญ (ชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้น-ตอนปลาย) และแผนกรรม/บาลีในลักษณะการเรียนรู้คู่ขนาน โดยมีการกำกับดูแลทางวิชาการจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อพัฒนาสามเณร/นักเรียนให้มีทั้งคุณวุฒิทางธรรมและวุฒิสามัญสอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562) ดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยเน้นการเรียนรู้ควบคู่กับหลักสูตรนักเรียนและบาลีตามแนวทางของมหาเถรสมาคม โรงเรียนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและมาตรฐานการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562

2. สภาพปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง

2.1 โครงสร้างการบริหารจัดการ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลางมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นเอกลักษณ์ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และมีผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การบริหารจัดการจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างการบริหารแบบศาสนสถานกับการบริหารสถาบันการศึกษา คณะกรรมการบริหารโรงเรียนประกอบด้วยพระสงฆ์ ครูอาจารย์ และตัวแทนชุมชน ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับดูแลการดำเนินงาน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในเรื่องสำคัญต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ ซึ่งอาจทำให้กระบวนการตัดสินใจใช้เวลานานกว่าโรงเรียนทั่วไป

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงทำให้โครงสร้างการบริหารมีลักษณะเฉพาะ คือ การผสมผสานระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม (บาลี-ธรรม) เข้ากับการศึกษาสามัญตามกรอบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอนจึงมีลักษณะ “สองระบบ” ที่เกี่ยวพันกัน ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ที่มีมาตรฐานและกรอบการศึกษาที่เฉพาะ ใช้หลักสูตรผสมผสานระหว่างวิชาพระปริยัติธรรม (บาลี-ธรรม) และหลักสูตรสามัญตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ผู้เรียนได้รับการอบรมทั้งความรู้ทางศาสนาและความรู้สามัญ (ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ฯลฯ) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2542) ที่กล่าวว่าการศึกษาพระพุทธศาสนาจะต้องไม่ละทิ้งความรู้ทางโลก แต่ควรพัฒนาควบคู่เพื่อสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ และนักวิชาการการศึกษาทางพระพุทธศาสนา จำนงค์ ทองประเสริฐ (2547) อธิบายว่า การผสมผสานหลักสูตรเช่นนี้เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีบทบาทในการอนุรักษ์ความเป็นไทยและความเป็นพุทธในขณะเดียวกันก็ตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ และสังคมสมัยใหม่ ส่วนนครินทร์ ชัยแก้ว (2558) เสนอว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ ปัจจุบันมีโครงสร้างการบริหารที่ซับซ้อน โดยต้องรับผิดชอบต่อทั้งคณะสงฆ์และกระทรวงศึกษาธิการ การบริหารจัดการยังไม่มีชัดเจนในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน

สรุปได้ว่า โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารแบบผสมผสานระหว่างศาสนสถานและสถานศึกษา โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร และผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้บริหารหลัก ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมฯ การบริหารอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และ สพฐ. ทำให้มีระบบการศึกษาสองแนวทางควบคู่กัน คือ “พระปริยัติธรรม” และ “สามัญศึกษา”

จุดเด่น คือ หลักสูตรที่หลอมรวมความรู้ทางโลกและธรรม ช่วยพัฒนานักเรียนทั้งทางวิชาการและคุณธรรม ความท้าทาย คือ โครงสร้างซับซ้อน การตัดสินใจล่าช้า และการแบ่งหน้าที่ระหว่างสงฆ์กับฆราวาสยังไม่ชัดเจน

2.2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรของโรงเรียนประกอบด้วยสองส่วนหลัก ได้แก่ หลักสูตรสามัญศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และหลักสูตรพระปริยัติธรรมตามที่สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมกำหนด นักเรียนจึงต้องเรียนวิชาทั้งสองประเภทควบคู่กันไป วิชาสามัญศึกษาจะครอบคลุมวิชาพื้นฐาน เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ส่วนวิชาพระปริยัติธรรมจะประกอบด้วย พระไตรปิฎก ไวยากรณ์บาลี ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และพุทธปรัชญา การจัดการเรียนจึงต้องคำนึงถึงการกระจายเวลาเรียนให้เหมาะสม การจัดการเรียนการสอนใช้วิธีการแบบบูรณาการ โดยพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาสามัญกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การบูรณาการยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับ พระครูใบฎีกาบุญชู ชุตินฺธโร (2555) ให้ความคิดเห็นว่า หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นการผสมผสานระหว่างหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี-ธรรม) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้เกิดความท้าทายด้านการจัดสรรเวลาและการบูรณาการเนื้อหา ซึ่งมักทำให้ภาระครูผู้สอนเพิ่มขึ้น และพระมหาธีรเพชร มาตพงษ์ (2018) กล่าวว่า การจัดการเรียนมักให้น้ำหนักกับการศึกษาพระปริยัติเป็นหลัก ทำให้ชั่วโมงเรียนวิชาสามัญลดลง ส่งผลต่อความเข้มข้นทางวิชาการ อีกทั้งการขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัยและเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนยังคงเป็นแบบดั้งเดิม (Khongkaew, 2021)

สรุปได้ว่า โรงเรียนใช้หลักสูตรสองระบบควบคู่กัน ได้แก่ หลักสูตรสามัญ ตามกระทรวงศึกษาธิการ และ หลักสูตรพระปริยัติธรรม ตามสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมฯ โดยผู้เรียนต้องเรียนทั้งวิชาสามัญ (เช่น ไทย คณิต วิทยาศาสตร์ สังคม อังกฤษ) และวิชาธรรม (เช่น บาลี ไตรปิฎก พุทธประวัติ) การจัดการเรียนการสอนใช้แนวทาง บูรณาการ เชื่อมโยงวิชาสามัญกับหลักธรรม แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องและระบบที่ชัดเจน ปัญหาหลัก ได้แก่ การจัดเวลาเรียนไม่สมดุล น้ำหนักหลักอยู่ที่พระปริยัติ ทำให้วิชาสามัญมีเวลาน้อยลง ครูมีภาระมาก และขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัย ทำให้รูปแบบการสอนยังเป็นแบบดั้งเดิม

2.3 บุคลากรและการพัฒนา

บุคลากรหลักประกอบด้วย พระ-สามเณรผู้สอนบาลี และครูผู้สอนวิชาสามัญ ซึ่งมีทั้งที่เป็นพระผู้ที่มีความชำนาญด้านบาลีและครูพลเรือนที่มาสอนวิชาทั่วไป การมีบุคลากรแบบผสมนี้ทำให้เกิดความท้าทายด้านการพัฒนาสมรรถนะการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนร่วมสมัย ซึ่งบางครั้งเป็นพระสงฆ์ที่ผ่านการอบรมเพิ่มเติมด้านวิชาการสมัยใหม่ และบางครั้งเป็นครูพลเรือนที่เข้ามารับผิดชอบการสอนในสายสามัญ การผสมผสานนี้สะท้อนความท้าทายด้านการจัดการ เช่น ความแตกต่างทางวิธีสอน และทัศนคติในการสอน ซึ่งนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา สุรพล บุญเกิด (2555) ชี้ว่าความสำเร็จของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นอยู่กับพัฒนาสมรรถนะครูให้เข้าใจทั้งหลักการสอนเชิงศาสนาและวิชาการสมัยใหม่ ขณะที่ McDaniel (2010) นักวิชาการต่างประเทศก็เสนอว่า การพัฒนาครูในโรงเรียนพระสงฆ์ไทยเป็นประเด็นที่ท้าทาย เนื่องจากครูสงฆ์มักเน้นวินัยและศีลธรรม ขณะที่ครูสามัญเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

บุคลากรของโรงเรียนประกอบด้วยครูที่มีคุณวุฒิทางสามัญศึกษาและพระสงฆ์ที่มีความรู้ทางพระปริยัติธรรม ครูส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งจากสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ส่วนพระสงฆ์ที่สอนจะเป็นพระที่ประจำอยู่ในวัดหรือได้รับเชิญมาสอนเป็นพิเศษ การพัฒนา

บุคลากรยังมีข้อจำกัด เนื่องจากการฝึกอบรมเฉพาะทางมีน้อย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนยังไม่เป็นระบบ ครูส่วนใหญ่จึงต้องพึ่งพาการเรียนรู้ด้วยตนเองและการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน

สรุปได้ว่า บุคลากรโรงเรียนประกอบด้วย พระ-สามเณรผู้สอนบาลี และ ครูพลเรือนผู้สอนวิชาสามัญ โดยมีทั้งพระที่ผ่านการอบรมวิชาการสมัยใหม่ และครูสามัญที่สอนทั่วไป การผสมผสานนี้สร้างความท้าทาย เช่น ความต่างด้านวิธีสอน ทักษะคติ และเป้าหมายการสอน (ศีลธรรมกับวิชาการ) ขาดระบบพัฒนาครูที่ชัดเจน การอบรมเฉพาะทางมีน้อย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ครูต้องพัฒนาตนเองเป็นหลัก ความสำเร็จของโรงเรียนขึ้นอยู่กับการพัฒนาสมรรถนะครูให้เข้าใจทั้งศาสนาและวิชาการร่วมสมัย อย่างสมดุล

2.4 ด้านนักเรียนและผลการเรียน

นักเรียนของโรงเรียนแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ นักเรียนฆราวาสและสามเณร สัดส่วนของสามเณรมักจะมากกว่านักเรียนฆราวาส เนื่องจากวัดมีบทบาทในการสนับสนุนให้เยาวชนบวชเรียน สามเณรจะได้รับการดูแลในด้านที่พัก อาหาร และเครื่องอุปโภคจากทางวัด นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีความหลากหลายด้านภูมิหลัง เช่น มาจากครอบครัวยากจน หรือผู้ที่เข้ามาบวชเรียนเพื่อหาที่พักพิง ทำให้ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน โดยนักเรียนบางส่วนมีผลการเรียนต่ำกว่ามาตรฐานของโรงเรียนสามัญทั่วไป (พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปัญโญ, 2555) นอกจากนี้ การลดลงของชั่วโมงเรียนวิชาสามัญส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง (พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์, 2018) อีกทั้งแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนบางกลุ่มยังต่ำ เนื่องจากปัจจัยด้านครอบครัวและแรงกดดันทางเศรษฐกิจ (Khongkaew, 2021) ประเด็นผลการเรียนของนักเรียนในวิชาสามัญศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนสามัญทั่วไปในจังหวัด ส่วนผลการเรียนวิชาพระปริยัติธรรมอยู่ในระดับดี เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ที่มีความรู้และประสบการณ์

สรุปได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็น สามเณร ซึ่งได้รับการดูแลจากวัด ทั้งที่พักและปัจจัยจำเป็นส่วนหนึ่งมาจากครอบครัวยากจนหรือบวชเพื่อหาที่พัก นักเรียนมีพื้นฐานทางการเรียนรู้หลากหลายส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการแตกต่างกัน โดยเฉพาะวิชาสามัญซึ่งมีชั่วโมงเรียนน้อย ทำให้ ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางหรือต่ำกว่ามาตรฐาน ขณะที่ผลการเรียนใน วิชาพระปริยัติธรรมอยู่ในระดับดี เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญ แรงจูงใจในการเรียนของบางกลุ่มยังต่ำ เพราะมีปัญหาทางเศรษฐกิจและครอบครัว เป็นปัจจัยกระทบ

3. สภาพปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง

3.1 ปัญหาการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง จากการสังเกตการณ์พบว่ามีปัญหาหลายประการ ซึ่งมีประเด็นหลัก ๆ 3 ประเด็น ดังนี้ ประการแรก คือความซับซ้อนในโครงสร้างการบริหาร เนื่องจากต้องประสานงานระหว่างหลายหน่วยงาน ได้แก่ วัด สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และชุมชน การตัดสินใจบางเรื่องจึงใช้เวลานานและอาจขาดความคล่องตัว ประการที่สอง คือการขาดแคลนงบประมาณ เนื่องจากโรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐที่จำกัด และการระดมทุนจากชุมชนมีข้อจำกัด ทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่เพียงพอ ประการที่สาม คือการขาดระบบติดตามและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน

การประเมินผลการดำเนินงานส่วนใหญ่ยังเป็นไปตามประสบการณ์และการสังเกต ไม่มีเครื่องมือวัดที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาได้อย่างแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นครินทร์ ชัยแก้ว (2558) ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีความซับซ้อน เนื่องจากต้องรับผิดชอบต่อทั้งคณะสงฆ์และกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้การแบ่งบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน และการประสานงานล่าช้า และ สุรพล บุญเกิด (2555) เน้นว่าปัญหาด้านการบริหารเกิดจากการขาดระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถวัดผลความสำเร็จของการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงพระมหาธีรเพชร มาตพงษ์ (2561) ระบุว่าปัญหาสำคัญคือข้อจำกัดด้านงบประมาณและการพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสื่อการสอนดำเนินไปได้ช้า

สรุปได้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลางประสบปัญหาหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1. โครงสร้างการบริหารซับซ้อน ต้องประสานงานหลายหน่วยงาน ทำให้ขาดความคล่องตัวในการตัดสินใจ 2. งบประมาณจำกัด ส่งผลให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมเสริมไม่เพียงพอ และ 3. ขาดระบบประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน ใช้วิธีประเมินแบบไม่เป็นระบบ ทำให้ขาดข้อมูลที่ชัดเจนในการพัฒนาการบริหาร ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านดังกล่าวที่ชี้ถึงความซับซ้อนในการบริหาร การขาดระบบติดตามผล และข้อจำกัดด้านงบประมาณ

3.2 ปัญหาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

หลักสูตรของโรงเรียนมีปัญหาในเรื่องการบูรณาการระหว่างวิชาสามัญศึกษากับวิชาพระปริยัติธรรม การเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังแยกส่วนกัน ไม่มีการเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดความเข้าใจที่ครบถ้วน ผู้เรียนจึงมองว่าเป็นการเรียนสองเรื่องแยกกัน ปริมาณเนื้อหาที่ต้องเรียนมีมาก เนื่องจากต้องเรียนทั้งหลักสูตรสามัญศึกษาและพระปริยัติธรรม ทำให้นักเรียนมีภาระการเรียนหนัก และอาจไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือพัฒนาทักษะอื่น ๆ การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ห้องเรียนส่วนใหญ่ยังใช้การสอนแบบบรรยายและใช้หนังสือเป็นหลัก สอดคล้องกับ ธวัชชัย จันจุฬา และอุทุมพร เกตุสุนทร (2561) กล่าวว่า โรงเรียนตั้งอยู่ภายในพื้นที่วัดจึงได้รับประโยชน์ด้านความสงบและสภาพแวดล้อมทางศาสนา แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการเรียนการสอนที่ทันสมัย ซึ่งเป็นประเด็นที่ปรากฏในงานวิจัยหลายฉบับว่ากระทบต่อคุณภาพการสอน ซึ่งโกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2553) เสนอว่า การจัดการศึกษาในพื้นที่วัดควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐ เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนให้ใกล้เคียงกับโรงเรียนสามัญทั่วไป นอกจากนี้ Chattopadhyay (2012) ชี้ว่าโรงเรียนพระสงฆ์ในเอเชียหลายประเทศประสบปัญหาล้ำยกัน คือขาดแคลนทรัพยากรด้านเทคโนโลยี แต่มีข้อได้เปรียบด้านคุณธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน

สรุปได้ว่า ปัญหาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน มีปัญหาหลัก 3 ประเด็น คือ 1. การบูรณาการไม่เชื่อมโยง: วิชาสามัญศึกษากับพระปริยัติธรรมสอนแยกกัน ทำให้นักเรียนมองเป็นสองเรื่องต่างหาก ไม่เกิดความเข้าใจแบบองค์รวม 2. ภาระเรียนหนัก: ต้องเรียนทั้งสองหลักสูตร ปริมาณเนื้อหามาก นักเรียนไม่มีเวลาพัฒนาทักษะอื่นหรือทำกิจกรรมเสริม 3. ขาดสื่อการสอนทันสมัย: ยังใช้วิธีบรรยายและหนังสือเป็นหลัก ขาดเทคโนโลยีการศึกษา ห้องเรียนและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากโรงเรียนตั้งในวัด

ซึ่งมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ส่วนเรื่องงบประมาณของโรงเรียนก็ต้องการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อยกระดับมาตรฐานให้เทียบเท่าโรงเรียนทั่วไป

3.3 ปัญหาด้านบุคลากร

การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ครูส่วนใหญ่มีความรู้เฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสามัญศึกษาหรือด้านพระปริยัติธรรม แต่ขาดทักษะในการเชื่อมโยงความรู้ทั้งสองด้านเข้าด้วยกัน โอกาสในการพัฒนาตนเองของบุคลากรมีจำกัด เนื่องจากการฝึกอบรมเฉพาะทางมีน้อย และงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ครูจึงขาดแรงจูงใจในการพัฒนาความรู้และทักษะใหม่ ๆ การหมุนเวียนบุคลากรค่อนข้างสูง โดยเฉพาะครูที่มีความสามารถ เนื่องจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีข้อจำกัดและโอกาสก้าวหน้าในอาชีพที่น้อย

3.4 ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก

อาคารเรียนและสิ่งปลูกสร้างส่วนใหญ่มีอายุการใช้งานยาวนานและต้องการการบำรุงรักษา การขยายพื้นที่การเรียนการสอนมีข้อจำกัดเนื่องจากอยู่ในบริเวณวัดซึ่งมีกฎระเบียบและข้อจำกัดในการปรับปรุงแก้ไข ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ยังไม่เพียงพอและขาดความทันสมัย หนังสือและสื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นเวอร์ชันเก่า ขาดสื่อดิจิทัลและฐานข้อมูลออนไลน์ที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศยังล้าหลัง การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัด และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้การจัดการเรียนการสอนที่ต้องใช้เทคโนโลยีไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งมีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ ได้ให้ทัศนะ ดังต่อไปนี้

พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปัญโญ (2555) ระบุว่าครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนมากเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านบาลีหรือสามัญศึกษา แต่ ขาดทักษะในการบูรณาการความรู้ ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่สามารถเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2547) เห็นว่าการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังขาดระบบสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ครูมักต้องพัฒนาตนเอง โดยไม่มี โอกาสในการฝึกอบรมที่เพียงพอ และขาดแรงจูงใจ

สุพัตรา ทองมิตร (2560) พบว่าอัตราการลาออกของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมค่อนข้างสูง โดยเฉพาะครูที่มีความสามารถ เนื่องจาก ขาดโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ และสภาพแวดล้อมการทำงานมีข้อจำกัด

McDaniel (2010) วิเคราะห์ว่า ครูพระสงฆ์ และครูฆราวาส มีแนวคิดและวิธีการสอนที่แตกต่างกัน ครูพระสงฆ์เน้นด้านวินัยและศีลธรรม ส่วนครูฆราวาสเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทำให้เกิดความขัดแย้งเชิงแนวทางในการสอน

สรุปได้ว่า ปัญหาระบบทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากอาคารเรียนเก่า ขยายพื้นที่ยากเพราะอยู่ในวัด ห้องสมุด-สื่อการเรียนรู้น้อยทันสมัย ขาดสื่อดิจิทัล ระบบ IT ล้าหลัง อินเทอร์เน็ตคอมพิวเตอร์ไม่พอ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองนักวิชาการ สาเหตุเพราะครูขาดทักษะบูรณาการความรู้ ขาดการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ครูลาออกสูงเพราะไม่มีโอกาสก้าวหน้า ครูพระสงฆ์และฆราวาสต่างแนวคิดการสอนทำให้เกิดความขัดแย้ง

4. การวิเคราะห์ปัญหา

4.1 สาเหตุของปัญหา

ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลางมีสาเหตุหลักมาจากหลายปัจจัย สาเหตุแรก คือลักษณะเฉพาะของสถาบันการศึกษาประเภทนี้ที่ต้องผสมผสานระหว่างการศึกษาสามัญกับการศึกษาทางศาสนา ทำให้เกิดความซับซ้อนในการบริหารจัดการที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป สาเหตุที่สอง คือการขาดแคลนทรัพยากรและการสนับสนุนจากภาครัฐ เนื่องจากโรงเรียนประเภทนี้มีจำนวนน้อยและอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การได้รับความสนใจและการสนับสนุนจึงมีจำกัด สาเหตุที่สาม คือการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การจัดการศึกษาแบบบูรณาการต้องการครูที่มีความรู้ครอบคลุมทั้งสองด้านและมีทักษะในการเชื่อมโยงความรู้ แต่บุคลากรประเภทนี้หาได้ยากและมีต้นทุนสูง

4.2 ผลกระทบของปัญหา

ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในหลายมิติ ผลกระทบแรก คือนักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากการเรียนการสอนที่ขาดการบูรณาการทำให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ที่สมบูรณ์ ผลกระทบที่สอง คือความไม่มั่นคงในการจัดการศึกษา การขาดแคลนทรัพยากรและบุคลากรทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องและอาจต้องหยุดการจัดการเรียนการสอนในบางช่วงเวลา ผลกระทบที่สาม คือความเชื่อมั่นของชุมชนที่อาจลดลง หากโรงเรียนไม่สามารถส่งมอบผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ชุมชนอาจหันไปใช้บริการการศึกษาจากแหล่งอื่น

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ปัญหามี 2 ประเด็น คือ 1. สาเหตุของปัญหา: การบริหารจัดการซับซ้อน เพราะต้องผสมผสานการศึกษาสามัญกับศาสนาขาดการสนับสนุนและทรัพยากรจากรัฐ โรงเรียนอยู่ห่างไกลบุคลากรเชี่ยวชาญบูรณาการความรู้มีน้อย หาได้ยากและต้นทุนสูง 2. ผลกระทบของปัญหา: นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ขาดการเชื่อมโยงความรู้ การจัดการศึกษาไม่ต่อเนื่อง เสี่ยงหยุดชะงัก ความเชื่อมั่นของชุมชนลดลง อาจหันไปพึ่งโรงเรียนอื่น

5. แนวทางการแก้ไขและพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง

5.1 การปรับปรุงระบบบริหารจัดการ

การแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ ควรเริ่มจากการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้มีความชัดเจนและคล่องตัวมากขึ้น ตามนัยความคิดเห็นของ สมศักดิ์ ภูววิทย์พันธ์ (2565) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างเป็นระบบ และสร้างกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน ทำหน้าที่วางแผนยุทธศาสตร์ กำกับดูแลการดำเนินงาน และประเมินผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ วิรัช สงวนวงศ์วาน (2564) เสนอว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนและการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการนี้ควรมีการประชุมเป็นระยะและมีการรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้เกี่ยวข้อง และ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการที่จะช่วยให้การตัดสินใจมีข้อมูลประกอบที่ถูกต้องและทันเวลา ดังที่ ปรีชา ชาญณรงค์ (2566) ระบุว่า ระบบสารสนเทศการบริหารจัดการที่ดีจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ระบบนี้ควรครอบคลุมการบริหารงานวิชาการ การเงิน บุคลากร และกิจการนักเรียน

สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการควรเริ่มจากการปรับปรุงโครงสร้างให้ชัดเจนและคล่องตัว โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างเป็นระบบ พร้อมสร้างกลไกการประสานงานที่มี

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

ประสิทธิภาพ ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนที่มีตัวแทนทุกภาคส่วน ทำหน้าที่วางแผน กำกับดูแล และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศบริหารจัดการ เพื่อช่วยให้การตัดสินใจมีข้อมูล ครบถ้วนและทันเวลา ครอบคลุมงานวิชาการ การเงิน บุคลากร และกิจการนักเรียน

5.2 การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

การปรับปรุงหลักสูตรให้มีการบูรณาการที่แท้จริงระหว่างวิชาสามัญศึกษากับวิชาพระปริยัติธรรม โดยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับ สรุชัย หวังวิทยากุล (2565) ที่กล่าวว่า การบูรณาการหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ต่างๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้ การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งวิมลรัตน์ สุนทรธาดา (2566) เสนอว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต้องมีการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงเนื้อหาหลายสาขาวิชา และใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน ครูควรได้รับการฝึกอบรมในการจัดทำ แผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ รวมถึง อนุชา ศรีสวัสดิ์ (2566) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ในการนำหลักสูตรบูรณาการไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ

การจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละวิชา รวมทั้งการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจ สอดคล้องกับ อธิระพงษ์ อินทรสมิต (2567) ที่ระบุว่า เทคโนโลยีการศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและน่าสนใจ โดยเฉพาะการใช้สื่อมัลติมีเดียและแอปพลิเคชันการเรียนรู้ที่สามารถปรับตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

สรุปได้ว่า การปรับปรุงหลักสูตรเพื่อการบูรณาการ 3 แนวทางหลัก คือ 1. จัดทำหลักสูตร บูรณาการ เชื่อมโยงวิชาสามัญศึกษากับพระปริยัติธรรม ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความเชื่อมโยงของความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง 2. พัฒนาแผนการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยง หลายสาขาวิชา ใช้วิธีการสอนหลากหลาย ตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ต้องฝึกอบรมครู เพราะ การพัฒนาครูคือปัจจัยสำคัญที่สุด และ 3. ใช้สื่อเทคโนโลยีทันสมัย โดยจัดทำสื่อมัลติมีเดียและแอปพลิเคชัน การเรียนรู้ที่ปรับได้ตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย และน่าสนใจ ซึ่งการบูรณาการจะสำเร็จได้ต้องมีครูที่มีความรู้ความสามารถ ประกอบกับหลักสูตรที่เหมาะสม กับบริบท และเทคโนโลยีที่ช่วยเสริม

5.3 การพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ

1. การจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยการจัดการฝึกอบรมเฉพาะทาง การส่ง บุคลากรไปศึกษาดูงานในสถาบันที่มีความเป็นเลิศ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในหมู่ครูและบุคลากร ทางการศึกษา สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ (2566) ที่เสนอว่า การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความ ต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในศตวรรษที่ 21 และ Michael Fullan (2016) ที่กล่าวว่า Professional Learning Communities เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ครู พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการทำงานร่วมกัน

2. การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของบุคลากร โดยการให้ความก้าวหน้าในอาชีพ การ จัดสวัสดิการที่เหมาะสม และการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่มีผลงานดีเด่น ตามทฤษฎีของ Frederick Herzberg

(1966) เกี่ยวกับปัจจัยจูงใจที่แท้จริง (Motivation Factors) ที่ระบุว่า การได้รับการยอมรับ ความก้าวหน้า และการพัฒนาตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความพึงพอใจในการทำงาน ขณะที่ อุษณีย์ เกษมสุข (2567) เสนอว่า การจัดระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรมจะช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา

3. การจัดระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย เพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Andy Hargreaves (2003) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา (School Networks) เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เนื่องจากช่วยให้ครูและผู้บริหารได้แลกเปลี่ยนนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ดี

สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรต้องมีความต่อเนื่องบวกแรงจูงใจที่เหมาะสมและการเรียนรู้จากเครือข่าย เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน มี 3 แนวทางหลัก คือ 1. พัฒนาอย่างเป็นระบบ จัดฝึกอบรมเฉพาะทาง ส่งศึกษาดูงาน สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เน้นพัฒนาสมรรถนะแบบต่อเนื่อง 2. สร้างแรงจูงใจ ให้ความก้าวหน้าในอาชีพ จัดสวัสดิการที่เหมาะสม ยกย่องเชิดชูผู้มีผลงานดี เพื่อสร้างความพึงพอใจในการทำงาน 3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ให้บุคลากรเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้อื่น นำแนวปฏิบัติที่ดีมาประยุกต์ใช้

5.4 การจัดหาและพัฒนาทรัพยากร

การจัดหาและพัฒนาทรัพยากรควรมีแนวทาง ดังนี้ 1. การจัดทำแผนการระดมทุนจากหลายแหล่ง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยการนำเสนอโครงการที่มีความชัดเจนและสามารถวัดผลได้ การสร้างเครือข่ายกับองค์กรต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนการศึกษา 2. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งการซ่อมแซมอาคารเรียนเดิม การสร้างห้องเรียนเพิ่มเติม และการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย 3. การพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ให้เป็นศูนย์กลางของการแสวงหาความรู้ โดยการจัดหาหนังสือ สื่อการเรียนการสอน และฐานข้อมูลออนไลน์ที่ทันสมัยและครอบคลุม ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ประสิทธิ์ ชาติริตนกุล (2566) กล่าวว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในยุคปัจจุบันต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องมีแผนการนำเสนอที่ชัดเจน มีความโปร่งใส และสามารถติดตามประเมินผลได้ ขณะที่ Karen Seashore Louis (2009) เสนอว่า การสร้างพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและภาคธุรกิจเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรการศึกษาอย่างยั่งยืน

สมชาย จิตรประไพ (2565) ระบุว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษามีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานจึงเป็นการลงทุนในอนาคตของผู้เรียน และ Carol Collier Kuhlthau (2004) เสนอแนวคิด “Information Search Process” ว่าห้องสมุดโรงเรียนต้องเป็นสถานที่ที่สนับสนุนกระบวนการค้นหาและสร้างความรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ วรณีย์ โสมประยูร (2567) ที่กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนในยุคดิจิทัลต้องเป็นได้ทั้งแหล่งข้อมูลแบบดั้งเดิมและแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้ง Peter C. Murgatroyd (2014) ที่เสนอแนวคิด “Learning Infrastructure” ว่าโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่ดีต้องสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งการเรียนรู้แบบดั้งเดิมและดิจิทัล

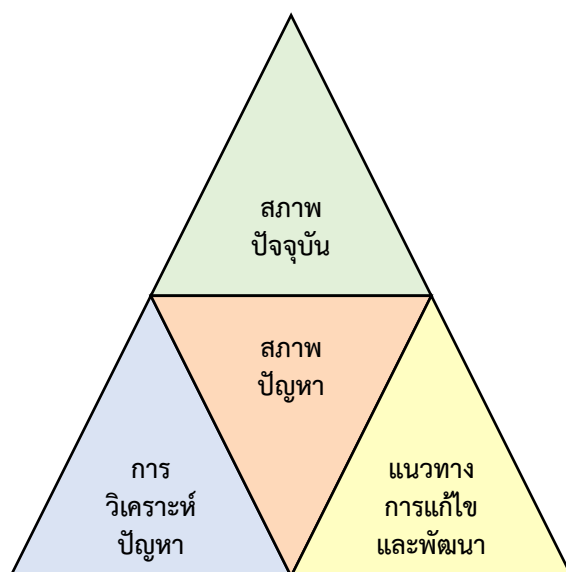
สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน มีแผนงานที่โปร่งใส และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยระดมทุนหลายแหล่ง: จัดทำแผนระดมทุนจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน นำเสนอโครงการที่ชัดเจนวัดผลได้ สร้างเครือข่ายพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน: ซ่อมแซมอาคารเรียน สร้างห้องเรียนเพิ่ม จัดหาอุปกรณ์ทันสมัย เพราะสภาพแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ และ พัฒนาแหล่งเรียนรู้: ปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ จัดหาหนังสือ สื่อการเรียนรู้ และฐานข้อมูลออนไลน์ที่ครอบคลุมทั้งแบบดั้งเดิมและดิจิทัล

บทสรุป

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างศาสนศึกษากับสามัญศึกษา ถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ แต่ก็มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับ ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ การบริหารจัดการที่ซับซ้อน การขาดแคลนทรัพยากร การขาดบุคลากรในหลักสูตร และการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ปัญหาเหล่านี้ต้องการการแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แนวทางการแก้ไขที่เสนอครอบคลุมการปรับปรุงระบบบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการจัดหาทรัพยากร ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานกำกับดูแล โรงเรียน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้มีคุณภาพเป็นการลงทุนในอนาคตของเยาวชนและสังคม การสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ครบถ้วนทั้งทางโลกและทางธรรมจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิองค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2549). รายงานการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2553). การจัดการศึกษาในพื้นที่วัดและการสนับสนุนจากภาครัฐ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2547). พัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมในประเทศไทย. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ธวัชชัย จันจุฬา, & อุทุมพร เกตุสุนทร. (2561). ปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระพงษ์ อินทรสมิต. (2567). เทคโนโลยีการศึกษาในยุคดิจิทัล: แนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 38(2), 75-89.
- ธีรวัฒน์ วรโคตร. (2562). การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ตามความคิดเห็นของบุคลากร (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นครินทร์ ชัยแก้ว. (2558). การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา, 4(2), 45-60.
- ปรีชา ชาญณรงค์. (2566). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประสิทธิ์ ชาตรัตน์กุล. (2566). การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา: กลยุทธ์และแนวปฏิบัติที่ดี. วารสารนโยบายการศึกษา, 34(3), 78-95.
- พระครูใบฎีกาบุญชู ชุตินฺธโร. (2555). การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 3(1), 45-57.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา, 136, 11.
- พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2542). พุทธศาสนา ธรรมะ ศาสนากับจริยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์. (2561). งบประมาณกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 6(1), 112-125.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). การก่อตั้งโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา: 60 ปี โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2568). โรงเรียนพระปริยัติธรรม. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2568, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/โรงเรียนพระปริยัติธรรม>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2568). โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2568, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา>
- วิมลรัตน์ สุนทรธาดา. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 42(3), 45–62.
- วรรณิ์ โสมประยูร. (2567). *ห้องสมุดโรงเรียนในยุคดิจิทัล: การจัดการและการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา ทองมิตร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมชาย จิตรประไพ. (2565). *สภาพแวดล้อมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา*. โอเดียนสโตร์.
- สมศักดิ์ ภู่วิทยพันธ์. (2565). *การบริหารสถานศึกษาเพื่อประสิทธิภาพ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ หวังวิทยากุล. (2565). *หลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ*. พระจันทร์เพรส.
- สุรพล บุญเกิด. (2555). การบริหารจัดการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม: ปัญหาและแนวทางพัฒนา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 9(3), 88–99.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2566). *การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนุชา ศรีสวัสดิ์. (2566). การพัฒนาครูสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. *วารสารการพัฒนาครู*, 29(4), 112–128.
- อุษณีย์ เกษมสุข. (2567). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา: แนวทางการสร้างแรงจูงใจ. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 45(1), 89–105.
- Chattopadhyay, P. (2012). Buddhist monastic education in Asia: Challenges and opportunities. *Journal of Asian Education*, 18(3), 45–62.
- Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.
- Hargreaves, A. (2003). Teaching and learning in the knowledge society: Education in the age of insecurity. *Educational Policy*, 17(2), 216–245.
- Herzberg, F. (1966). *Work and the nature of man*. World Publishing Company.
- Khongkaew, S. (2021). *Family and economic factors influencing students' learning motivation* (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Kuhlthau, C. C. (2004). *Seeking meaning: A process approach to library and information services* (3rd ed.). Libraries Unlimited.
- Louis, K. S. (2009). School-community partnerships: Dimensions of effective collaboration. *Educational Administration Quarterly*, 45(3), 387–423.
- McDaniel, J. (2010). Buddhist education in Thailand: Problems and prospects. *Journal of Buddhist Studies*, 8(2), 73–89.
- Murgatroyd, P. C. (2014). Learning infrastructure for the 21st century: Design principles for educational spaces. *Journal of Educational Planning and Administration*, 28(2), 145–162.

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ

Guidelines for Developing Educational Institutions toward Excellence

สุพรรณณี ผกาพันธ์

*ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Supunnee pakaphan

*Theeraphat Thinsandee

Roi Et Primary Educational Service Area Office 1

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus.

*Corresponding Author's Email: Supunnee.pak@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 22 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 26 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 ธันวาคม 2568

Received: September 22, 2025; Revised: December 26, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ โดยเน้นการจัดการเชิงระบบ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สืบเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศต้องมุ่งเน้น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และมาตรฐานคุณภาพ (2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างมืออาชีพ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่กับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล และ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก แนวทางเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ความเป็นเลิศทางการศึกษา, การพัฒนาคุณภาพ

Abstract

This article aims to propose guidelines for developing educational institutions toward excellence by employing a systems management approach, encouraging participation from all stakeholders, and integrating digital technology to support administrative processes. A synthesis of research studies and academic literature indicates that effective school development is implemented continuously in four key areas: (1) results-oriented and quality-focused management, (2) professional development of teachers and educational personnel, (3) learner-centered instructional management, and (4) the establishment of collaborative networks with communities and external organizations. These guidelines are critical factors that contribute to the sustainable advancement of educational institutions toward excellence.

Keywords: Educational institution development; educational excellence; educational management

บทนำ

ความเป็นเลิศทางการศึกษา เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากสถานศึกษาถือเป็นองค์กรหลักที่สร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านเทคโนโลยี การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และความคาดหวังของสังคม (Hoy and Miskel, 2013) ดังนั้น การกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในยุคโลกาภิวัตน์ (สุภัทรา โกไศยกานนท์, 2565) ความเป็นเลิศทางการศึกษาจึงไม่ได้หมายถึงเพียงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความสามารถทางสังคม และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Trilling and Fadel, 2009)

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรง และความคาดหวังของสังคมที่สูงขึ้นเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน (Hoy and Miskel, 2013) ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและนำแนวคิดการบริหารเชิงระบบ มาใช้ เพื่อให้การบริหารจัดการมีความเป็นองค์รวมและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Senge, 2006) นอกจากนี้ แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน เข้ามามีบทบาทในการวางแผน ตัดสินใจ และประเมินผล ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความยั่งยืนในการพัฒนา (Epstein, 2018) เทคโนโลยีดิจิทัลยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา ทั้งในด้านการเก็บข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ การเรียนการสอนแบบออนไลน์ และการสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (UNESCO, 2021) การบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและขยายโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทุกกลุ่ม

ดังนั้น การกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนระยะสั้นและระยะยาวอย่างรอบคอบ มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและยั่งยืนในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566)

ความหมายของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

สถานศึกษาที่มีการบริหารเพื่อก้าวสู่ความเป็นเลิศ หรือที่เรียกว่า สถานศึกษาคุณภาพ นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้ให้ความหมายของ “ความเป็นเลิศของโรงเรียน” ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐานในทุกมิติ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่สำคัญคือนักเรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศนั้น จำเป็นต้องอาศัยการปรับระบบภายในของสถานศึกษาให้มีความ

พร้อมอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การวางแผนยุทธศาสตร์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการเรียนรู้ ไปจนถึงการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ความเป็นเลิศยังหมายถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งคุณภาพ การส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะสูงและมีจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน การนิเทศภายในโรงเรียนจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกระบวนการทั้งหมด ผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นแกนกลางของการขับเคลื่อน โดยทำหน้าที่ทั้งผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารเชิงระบบ และผู้สร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน การบริหารจัดการจึงต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และสมรรถนะในการตัดสินใจ การสื่อสาร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครอง

กล่าวโดยสรุป ความเป็นเลิศของโรงเรียนไม่ได้เกิดขึ้นจากการพัฒนาการสอนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการทุกมิติอย่างสอดคล้องกัน และต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร เพื่อให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานอย่างยั่งยืน

จรรยา มุ่งการนำ (2550) อธิบายว่า การบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศมีเป้าหมายสำคัญคือการทำให้งานจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานของโรงเรียนสามารถส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุผลลัพธ์ตามที่หลักสูตรการศึกษากำหนดไว้อย่างครบถ้วน ผลลัพธ์เหล่านี้รวมถึงการมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และระเบียบวินัย ตลอดจนการพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม การบริหารเพื่อความเป็นเลิศจึงไม่เพียงมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ กระบวนการบริหารต้องเชื่อมโยงทุกฝ่ายในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนให้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังมุ่งเน้นให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในสังคม ผู้เรียนที่จบออกไปควรมีคุณลักษณะของพลเมืองดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ และดำรงชีวิตอย่างสงบสุข ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำที่มุ่งผลลัพธ์ มีวิสัยทัศน์ชัดเจนในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม กระบวนการบริหารต้องเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีสมรรถนะสูง โดยสรุปแนวคิดของจรรยา มุ่งการนำ ชี้ให้เห็นว่า “ความเป็นเลิศ” ของสถานศึกษาไม่ใช่เพียงการมีผลสัมฤทธิ์สูง แต่คือการสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติในอนาคต

Greg (1994) อธิบายว่า กระบวนทัศน์การบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศเป็นกรอบความคิดใหม่ที่เน้นให้ผู้บริหารปรับวิธีคิด วิธีทำงาน และวิธีตัดสินใจ เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพสูงสุดและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้จึงเน้นทั้งการบริหารเชิงระบบ และการบริหารเชิงสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถขององค์กรโดยรวม ในบริบทของสถานศึกษา การบริหารเพื่อความเป็นเลิศจึงหมายถึงการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการจัดการทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เวลา และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนที่บริหารตามแนวทางนี้จะมีความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ โรงเรียนจะต้องสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ร่วมของครูและนักเรียน การเปิดโอกาสให้คิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ และการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตร สิ่งเหล่านี้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม และทักษะชีวิต ผู้บริหารในกระบวนการนี้จะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และพร้อมพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อเป็นแบบอย่างให้บุคลากรในโรงเรียน เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพและความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน โดยสรุป แนวคิดของ Greg (1994) ชี้ให้เห็นว่า “ความเป็นเลิศของสถานศึกษา” ไม่ใช่เพียงการบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่คือการสร้างระบบการบริหารที่มีคุณภาพ มีนวัตกรรม และยืดหยุ่นพอที่จะรับมือกับความท้าทายของสังคม เพื่อให้ผลลัพธ์สุดท้ายคือผู้เรียนที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานและพร้อมเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด และบรรลุมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างรอบด้าน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมในทุกกระดับ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้ให้ความหมายของ “ความเป็นเลิศของโรงเรียน” ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐาน ผ่านการปรับระบบภายในให้พร้อมต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างยั่งยืน การปรับระบบดังกล่าวครอบคลุมทั้งการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และการนิเทศการศึกษาที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตามศักยภาพ และมีคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนดทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม การบริหารสู่ความเป็นเลิศจึงเน้นการทำงานแบบเป็นระบบ ที่มีความสอดคล้องระหว่างเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการปฏิบัติจริง โรงเรียนต้องสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสร้างแรงบันดาลใจ รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ในกระบวนการทั้งหมด ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่สุดในฐานะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้วางแผน ผู้กำกับติดตาม และผู้สร้างแรงบันดาลใจ การบรรลุความเป็นเลิศจึงขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ทักษะ และภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสำคัญ โดยสรุป การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศไม่ได้หมายถึงการพัฒนาเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่คือการบูรณาการทุกมิติของการบริหารและการเรียนรู้ เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พร้อมเผชิญความท้าทายของสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคง

ในทำนองเดียวกัน จรูญ มุ่งการนำ (2550) เน้นว่า การบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ มีจุดมุ่งหมายให้สถานศึกษาดำเนินงานจนผู้เรียนบรรลุจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด คือการมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและประเทศชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Greg (1994) ที่มองว่าการบริหารสู่ความเป็นเลิศคือกรอบแนวคิดและวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ของผู้บริหารเพื่อทำให้โรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป การบริหารสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพสูงสุดตามมาตรฐานที่กำหนดเน้นการสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมครอบคลุมการปรับระบบภายในของโรงเรียนให้พร้อมต่อการพัฒนาคุณภาพอย่างรอบด้านมีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ชัดเจน การจัดการเรียนการสอนต้องมีคุณภาพ ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้เต็มที่มีเทคนิควิธีการที่ต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาครูและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความปลอดภัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนมุ่งสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรม ความรู้ และทักษะชีวิตที่จำเป็นให้

ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าเน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมีการวางแผน ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องผู้บริหารเป็นผู้นำสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาและสร้างแรงบันดาลใจผลลัพธ์ที่ต้องการคือผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานและมีความสุขในการเรียนรู้เป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร พบว่า

Sergiovanni และคณะ (1998) ได้สรุปภารกิจหลักของการบริหารโรงเรียนไว้ 8 ประการ ดังนี้งานสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

- 1) งานกิจการนักเรียน ครอบคลุมการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม
- 2) งานหลักสูตรและการสอน มุ่งเน้นการวางแผน พัฒนา และดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน
- 3) งานบริหารบุคคล เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการครูและบุคลากรในโรงเรียน ตั้งแต่การสรรหาบรรจุ แต่งตั้ง ไปจนถึงการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
- 4) งานอาคารสถานที่ เน้นการดูแลรักษา พัฒนา และใช้ทรัพยากรสถานที่ อาคาร และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้
- 5) งานธุรการ ครอบคลุมการจัดการงบประมาณ การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และงานธุรการอื่น ๆ ให้เป็นระบบและตรวจสอบได้
- 6) งานพัฒนาบุคลากร มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 7) งานประเมินผล เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานทุกด้าน เพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

Brech (1980) กล่าวว่าโครงสร้างของโรงเรียนก่อให้เกิดประโยชน์ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) โครงสร้างของโรงเรียนเปรียบเสมือนกรอบงาน ในการปฏิบัติงานด้านการบริหาร
- 2) โครงสร้างโรงเรียนเป็นเครื่องมือในการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
- 3) โครงสร้างโรงเรียนช่วยในการประสาน งานของกิจกรรมที่ช่วยกันทำงาน
- 4) โครงสร้างโรงเรียนช่วยในการกระตุ้นเตือนให้สมาชิกในโรงเรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภารกิจในโรงเรียนที่ได้จัดตามโครงสร้างที่ชัดเจน มีความเกี่ยวข้องกันและความสัมพันธ์กันกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นอย่างมากซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดของโรงเรียน

Newman (1996) ได้กล่าวว่ากระบวนการจัดโครงสร้างของโรงเรียน มีกระบวนการจัดทำดังต่อไปนี้

- 1) แยกงานออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ ตามลักษณะของโรงเรียน
- 2) จัดระบบงานในโรงเรียนให้มีการแบ่งงานทำอย่างเหมาะสม

3) มอบอำนาจหน้าที่ที่อยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการกระจายอำนาจ การมอบหมายงานในโรงเรียนและความสามารถในการตรวจสอบผลงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือและประสานงานในโรงเรียน จัดให้มีหน่วยงานที่ปรึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการปรับปรุงงานโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีแนวโน้มจะขยายใหญ่ขึ้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น

4) การพิจารณาโครงสร้างทั้งหมดของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความสมดุลในโรงเรียน อย่างไรก็ตามการจัดโครงสร้างของโรงเรียนที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า โครงสร้างของโรงเรียนย่อมเหมาะสมกับเวลาสถานการณ์ในขณะนั้น แต่อาจไม่เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ในอนาคต ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปรับปรุงโรงเรียนให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันให้ได้ หากผู้บริหารโรงเรียนเพิกเฉยไม่ปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างของโรงเรียนให้เข้ากับสถานการณ์โรงเรียนอาจไม่สามารถอยู่รอดได้

ชาญชัย อาจินสมมาตร (2555) ได้นำเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาใหม่ที่ประกอบด้วย 6 ด้านสำคัญ ได้แก่

1) โรงเรียนในฐานะองค์กรและนักการศึกษาในฐานะนักบริหาร มุ่งเน้นการมองโรงเรียนเป็นระบบองค์กร และการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมทางการศึกษา ครอบคลุมความหมาย องค์ประกอบ ประโยชน์ อุปสรรค และแนวทางพัฒนา

3) ทฤษฎีภาวะผู้นำ เน้นทฤษฎีและรูปแบบของภาวะผู้นำ รวมถึงการนำทีมในโรงเรียน

4) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ อธิบายแนวทางและรูปแบบการแก้ปัญหามีส่วนร่วม

5) การพัฒนาครูและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ครอบคลุมนโยบาย วิธีการ และการประเมินการพัฒนาครู

6) การประเมินครู โปรแกรม และโรงเรียน มุ่งประเมินประสิทธิผลของครู โปรแกรม และองค์กร โดยใช้เกณฑ์และกระบวนการที่เหมาะสม

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2562) ได้เสนอแนวทางการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ โดยประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้

1) โรงเรียนในฐานะองค์กรทางการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

1) องค์ประกอบด้านภารกิจ คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

2) องค์ประกอบด้านบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรอื่น ๆ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจของโรงเรียน

3) ภารกิจการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารจัดการงานในทุกด้านของโรงเรียน

4) การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ บุคลากรทุกฝ่ายมีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะผู้บริหารที่ต้องมีความรู้ ความสามารถ และกลยุทธ์ในการบริหาร เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

5) การบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีหลักการ แนวคิด เทคนิค และวิธีการบริหารที่เหมาะสม ตลอดจนใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยกระบวนการบริหารเป็นเครื่องมือหลัก

6) กระบวนการบริหาร ผู้บริหารต้องมีทักษะสำคัญ 3 ด้าน คือ

1) ทักษะความคิด

2) ทักษะเชิงมนุษย

3) ทักษะด้านเทคนิค เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล

7) หลักการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศต้องอาศัยทั้ง งานบริหารหลัก โครงสร้างองค์กร กระบวนการจัดโครงสร้าง การบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผู้บริหารและบุคลากร และการประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการบริหารสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ

1) การบริหารจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และมาตรฐานคุณภาพ

ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วางแผนอย่างเป็นระบบ และใช้กระบวนการบริหารคุณภาพแบบต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษา (Stoner and Wankel, 1992) รวมถึงการใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ครูเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากรควรมุ่งเน้นทั้งด้านความรู้วิชาการ ทักษะการสอน และคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศ และการเรียนรู้ร่วมกัน (Darling-Hammond, 2017) เพื่อสร้างครูมืออาชีพที่สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงได้

3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สถานศึกษาควรใช้แนวทาง Active Learning และบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น e-Learning, Blended Learning และการเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-based Learning) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน (Trilling and adel, 2009)

4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

สถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศต้องประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐกิจ และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างรอบด้าน (Epstein, 2018) การมีส่วนร่วมจะช่วยเพิ่มทรัพยากร ความรู้ และโอกาสใหม่ ๆ ให้กับสถานศึกษา

การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ

ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้นจะต้องมีคุณลักษณะ บุคลิกภาพพิเศษกว่าคนทั่วไป ได้แก่ มีความเฉลียวฉลาด มีความกล้าหาญ มีความกระตือรือร้น มีลักษณะท่าทางดี สง่างาม เลื่อมใส มีความยุติธรรม ฯลฯ ได้มีผู้ศึกษาว่า ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องมีลักษณะบางอย่าง ผู้นำไม่ใช่คนที่ต่างไปจากคนธรรมดาอื่นๆ อย่างน้อยผู้นำจะต้องมีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับมนุษย์

สมโภช นพคุณ (2563) อธิบายว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักการของสำนักงาน ก.พ. ประกอบด้วย 9 ปัจจัยหลัก ได้แก่

1) การบริหาร-ผู้นำ มุ่งเน้นบทบาทผู้นำในการสร้างระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ

- 2) การบริหารคน พัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย
- 3) นโยบายและกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางดำเนินงาน
- 4) การจัดการทรัพยากร ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ
- 5) กระบวนการปฏิบัติงาน จัดโครงสร้างงานและกระบวนการเชื่อมโยงกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบริการ
- 6) ความพึงพอใจของครู เป็นผลจากการบริหารที่มีประสิทธิภาพ
- 7) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
- 8) ผลกระทบต่อสังคม/ท้องถิ่น แสดงผลสัมฤทธิ์และคุณค่าที่สถานศึกษาสร้างให้สังคม
- 9) ผลการบริหารคุณภาพ เป็นผลรวมและภาพสะท้อนความสำเร็จของการบริหารทั้งหมด Maxine

(2015 : Online) และ George Couros (2010 : Online) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ในศตวรรษที่ 21 ว่าควรเป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีทักษะการสื่อสารและการคิดวิเคราะห์ ที่ดี สร้างชุมชนการเรียนรู้และความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและสามารถแบ่งปันให้บุคลากรมีส่วนร่วม รักษาพลังเชิงบวกและสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและนักเรียน มีความมั่นใจ มุ่งมั่นพากเพียร ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความถ่อมตน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นผู้ริเริ่มงานและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการใช้เทคโนโลยี การทำงานร่วมกัน และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี การเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการนักสร้างพลังและแรง บันดาลใจเชิงบวก ตัวแบบที่ดี และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

บทสรุป

กระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนการพัฒนาต้องบูรณาการทุกมิติ ไม่ใช่เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นด้านการบริหารจัดการต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมีการ จัดสรรทรัพยากรทั้งคน เงิน เวลา และเทคโนโลยี อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาบุคลากรต้องส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสม มีการฝึกอบรม นิเทศ และพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องด้านการจัดการเรียนรู้ต้องออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านการสร้างเครือข่าย ต้อง เชื่อมโยงความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทำให้การพัฒนา มีพลังและเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนกระบวนการทั้งหมดต้องมีการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้โรงเรียนตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ทันทั่วทั้งผลลัพธ์ที่คาดหวังคือผู้เรียนที่มีสมรรถนะสูง ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิต ผู้เรียนต้องสามารถนำความรู้ ไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้จริง เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างสถานศึกษาที่มีคุณภาพและก้าวสู่ความเป็นเลิศอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นผลจากการบูรณาการ 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ผู้นำ และกลยุทธ์เชิงวิสัยทัศน์ 2) การบริหารทรัพยากรบุคคลและพัฒนาครู 3) โครงสร้างองค์กรและกระบวนการ ปฏิบัติงานแบบบูรณาการ 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 5) การบริหาร

ทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด 6) การประเมินผลและผลลัพธ์เชิงคุณภาพ เน้นความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างองค์ประกอบแต่ละส่วน โดยผู้นำและการจัดการทรัพยากรเป็นตัวเชื่อมโยงกระบวนการทั้งหมด เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

แผนภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *การพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- จรูญ มุ่งการนำ. (2550). *เทคนิคการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2555). *สู่ทิศทางใหม่ของการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ก้าวใหม่.
- สมโภช นพคุณ. (2563). *การบริหารราชการและการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภัทรา โกไศยกานนท์. (2565). *การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21*. *วารสารวิชาการครู ศาสตร*, 10(2), 15-28.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *การจัดองค์กรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาของไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Brech, E.F.L. (1980). *Organization: The Framework of management*. London: Longman Green and Co., Ltd.
- Bounds Greg. (1994). *Beyond Total Quality Management: Toward to Emerging Pardiam*. New York: McGraw-Hill Book Co., Ltd.

- Darling-Hammond, L. (2017). *Teaching for deeper learning: Tools to engage students in meaning making*. Harvard Education Press.
- Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Routledge.
- George Couros (2010) *The 21st Century Principal*. Online. Retrieved June 6, 2020. from : <http://connectedprincipals.com/archives/1663>.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice* (9th ed.). McGraw-Hill.
- Maxine, A. B. (2015). *Success for the New Global Manager: How to Work Across Distances, Countries, and Cultures*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Newman F.M. (1996). *The Process of Management*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.
- Sergiovanni, T. (1998). Leadership as pedagogy, capital development and school effectiveness. *International Journal of Leadership in Education*, 1(1), 37-46.
- Stoner, J. A. F., & Wankel, C. (1992). *Management*. Prentice Hall.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- Thomas J. Sergiovanni & Others. (1980). *Educational Governance and Administration*. New Jersey: Prentice-Hall.
- UNESCO. (2021). *Digital learning: Policy brief*. Paris: UNESCO.

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชา เศรษฐศาสตร์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ CLIL+CBL ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองเรือ อำเภอบ้านนาเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2

Development of Learning Processes on the Topic of Product and Service Creation from Culture and Traditions in the Subject Area of Economics through CLIL+CBL Learning Management Plans for Grade 5 Students at Ban Nong Ruea School, At Samat District, Roi Et Province, under the Office of Roi Et Primary Educational Service Area 2

ทศพร สุ่มมัตย์

Thosaporn Summart

ครู คศ.1 โรงเรียนบ้านหนองเรือ อำเภอบ้านนาเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

Teacher Level 1, Ban Nong Ruea School, At Samat District, Roi Et Province

กิตติพงษ์ พงทิพย์

Kittiphong Pholthip

อาจารย์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Lecturer in Social Work Program, Roi Et Rajabhat University

E-mail address nainaiza4@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 28 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 ธันวาคม 2568

Received: September 21, 2025; Revised: December 28, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องการผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณีในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL+CBL (2) ส่งเสริมให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าต่อชุมชน และ (3) ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองเรือ อำเภอบ้านนาเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 25 คน โดยใช้การออกแบบแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการภาษาและเนื้อหา (CLIL) ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBL) ผลการวิจัยพบว่า (1) กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์ควบคู่กับภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ (2) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อชุมชน และ (3) ความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทั้งด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การใช้ภาษา การจัดการเรียนการสอนของครู และผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้กับชุมชนจริง งานวิจัยนี้สะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้ด้วย CLIL+CBL เป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบ CLIL, การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, เศรษฐศาสตร์, วัฒนธรรม, ประถมศึกษา

Abstract

This study aimed to (1) develop a learning process on the topic of product and service creation from culture and traditions in the subject of Economics for Grade 5 students through CLIL+CBL learning management plans, (2) encourage students to create community-valued cultural products, and (3) evaluate students' satisfaction with the learning activities. The participants were Grade 5 students at Ban Nong Ruea School, At Samat District, Roi Et Province. The instructional design integrated Content and Language Integrated Learning (CLIL) with Community-Based Learning (CBL). The findings revealed that (1) the developed learning process effectively enhanced students' learning in economics alongside language skills, (2) students successfully created cultural products that were valuable to their community, and (3) students' satisfaction was rated at high to the highest levels across all aspects, including content, learning activities, language use, teaching management, and learning outcomes, particularly in applying knowledge to real community contexts. This research demonstrates that CLIL+CBL learning management is an effective approach to developing 21st-century learning skills.

Keywords: CLIL, Community-Based Learning, Economics, Culture, Primary Education

บทนำ

การเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ขับเคลื่อนด้วยพลังความคิดสร้างสรรค์และการแข่งขัน ด้วยศักยภาพความรู้และ ภูมิปัญญาผสานกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงให้ความสำคัญในด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทฤษฎีการสร้างความรู้และเน้นกระบวนการเรียนรู้ มากกว่ากระบวนการสอน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในแนวทางของตนเองตามความสนใจ ด้วยการสำรวจ และทดลอง เรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วม เรียนรู้จากการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างมีปฏิสัมพันธ์ (ชฎาภรณ์ สงวนแก้ว, 2551)

การจัดการเรียนรู้ตามแนว CLIL เป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหา (Content) สารสาระวิชาเข้ากับภาษา (Language) โดยมีเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ภาษาผ่านเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์จริงในการใช้ภาษา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ในการสื่อสารในภาษาต่าง ๆ จากรายวิชาที่หลากหลาย ทั้งยังเป็นการขยายวงคำศัพท์ และการใช้ภาษาในวิชาในชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะทางภาษาด้วยการใช้ภาษาที่สอง หรือภาษา ต่างประเทศ เป็นสื่อในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน เป็นการเปลี่ยนทัศนคติของการเรียนภาษา เป็นการเพิ่มและเติมเต็มหลักสูตร เดิมที่มีอยู่แล้ว โดยครูผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า 4Cs อันได้แก่ เนื้อหาสาระ

(Content) การรู้คิด (Cognition) การสื่อสารด้านภาษา (Communication) และวัฒนธรรม (Culture) การประเมินผลในการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด CLIL เน้นการประเมินผลระหว่างเรียน ไม่ได้ประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน และประเมินวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการสอนของครู เพื่อครูจะได้นำไปปรับใช้และพัฒนา ด้านการสอนให้ดียิ่งขึ้น (พัทธ์นันต์ แสงพลอย, 2566)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นแนวคิดที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง จากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และกลุ่มคนในชุมชน กระบวนการสำคัญคือการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ภายในชุมชนมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านทักษะ ความรู้ที่หลากหลาย เช่น การสังเคราะห์ การคิดวิเคราะห์อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21

จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ในหัวข้อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองเรือสรุปได้ดังนี้ (1) จุดแข็ง (Strength) ประกอบด้วย ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่สอนครบชั้น อีกทั้งบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา หน่วยงานการศึกษา/สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา (2) จุดอ่อน(Weaknesses) ประกอบด้วย คุณภาพของผู้เรียนโดยรวมยังต่ำกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 50) โดยเฉพาะกลุ่มสาระคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ยังไม่ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 (3) โอกาส (opportunities) พบว่าหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ภาคประชาชน ประชาสังคมให้ทุกภาคส่วน มีความเข้มแข็ง ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มีแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี เช่น ศูนย์วัฒนธรรมตำบลหนองบัว วัด/อาชีพ /ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม ภาคภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย (4) อุปสรรค (Threats) เศรษฐกิจรอบครัวมีความเหลื่อมล้ำ ส่งผลให้นักเรียนในพื้นที่ชุมชนขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

คุณภาพของผู้เรียนโดยรวมยังต่ำกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 50) โดยเฉพาะกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ยังไม่ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแนวการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน Oxford University Press ELT (2013) ระบุ “กลยุทธ์สำคัญ 5 ประการ” เพื่อส่งเสริมการคิดและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) แนะนำนักเรียนเป็นผู้นำการเรียนรู้ (2) สร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (3) ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (4) พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (5) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การวิเคราะห์โอกาส (opportunities) ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี เช่น ศูนย์วัฒนธรรมตำบลหนองบัว วัด/อาชีพ /ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ระบุในมาตรา 8 ว่าการจัดการศึกษาให้ยึดหลักประกอบด้วย (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องแม้จะมีการใช้ CLIL และ CBL อย่าง

แพร่หลาย แต่ยังคงขาดการศึกษาการบูรณาการทั้งสองแนวทางร่วมกันในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในรายวิชาเศรษฐศาสตร์

ดังนั้นจากความเป็นมาความสำคัญและปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชา เศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ CLIL+CBL (Content and Language Integrated Learning (CLIL), Community-based Learning (CBL) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้สอดคล้องกับทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชา เศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ CLIL+CBL
2. ส่งเสริมให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าต่อชุมชน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนในการเรียนรู้เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณี โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ CLIL+ CBL

การทบทวนวรรณกรรม

พัทธ์ธันต์ แสงพลอย และสรณบดีนทร์ ประสารทรัพย์ (2566) วิจัยเรื่อง การสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2565 หลังใช้การสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) สูงกว่าก่อน เรียน อย่างมีนัยสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) อยู่ในระดับมากที่สุด

กิตติยา ฤทธิภักดี, ปวรณรัตน์ ประเทืองไทย, ธฤตา นฤภัย (2568) บทความวิชาการเรื่อง การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่เชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยนำปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นประเด็นหลักในการศึกษา ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในชุมชน ซึ่งช่วยเชื่อมโยงทฤษฎีกับประสบการณ์จริง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันในบริบทที่เป็นจริง การเรียนรู้นี้ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งในปัญหาชุมชน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งไม่เพียงแต่สร้างความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน แนวทางนี้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สอนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ช่วยหรือโค้ชในการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงทฤษฎีและการปฏิบัติให้มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณและประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์จริงในชุมชน การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชนช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21

ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ชุมชนที่เข้าร่วมยังได้รับประโยชน์จากการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาในระยะยาวสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาของทั้งผู้เรียน ผู้สอน และชุมชนในการรับมือกับความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

ธนาธิป รัตนพันธ์ (2567) วิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning : CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพ่วงพรมครวิทยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับดี และ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 Cognition and Culture (CLIL+ CBL) ชั่วโมงที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นกำหนดความมุ่งหมาย ชั่วโมงที่ 2

ในขั้นนี้ผู้สอนจำเป็นต้องมีหลักปฏิบัติดังนี้ 1.ฐานการช่วยเหลือ (Scaffolding) 2. โค้ช (Coaching) 3. การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaboration)

ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นวางแผนและดำเนินงาน ชั่วโมงที่ 3

ในขั้นนี้ผู้สอนจำเป็นต้องมีหลักปฏิบัติดังนี้ 1.ฐานการช่วยเหลือ (Scaffolding) 2. โค้ช (Coaching) 3. การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaboration)

ขั้นตอนที่ 4 ขึ้นนำเสนอผลงาน ชั่วโมงที่ 4

เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพ

ดีมาก	4	คะแนน
ดี	3	คะแนน
พอใช้	2	คะแนน
ต้องปรับปรุง	1	คะแนน

เกณฑ์การสรุปผล

ดีมาก	19 - 24	คะแนน
ดี	13 - 18	คะแนน
พอใช้	7 - 12	คะแนน
ต้องปรับปรุง	1 - 6	คะแนน

ผลการวิจัย

1. เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชา เศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ CLIL+CBL
2. นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าต่อชุมชน
3. ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนในการเรียนรู้เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการจากวัฒนธรรมและประเพณี โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ CLIL+ CBL ได้ดังนี้

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

1. ความพึงพอใจด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	ร้อยละ	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาสอดคล้องกับบริบทของวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น	88.89	0.68	มาก
2. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม	91.11	0.50	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและหลากหลาย	82.22	0.57	มาก
4. การเรียนรู้ผ่านชุมชนทำให้เข้าใจบริบทจริงได้ดีขึ้น (CBL)	77.78	0.99	มาก
5. การเรียนรู้ในหน่วยนี้ช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	80.00	0.00	มากที่สุด
ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	84.00	0.74	ระดับมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน โดยพบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และ การเรียนรู้ในหน่วยนี้ช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วน เนื้อหาสอดคล้องกับบริบทของวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ และหลากหลาย

และ การเรียนรู้ผ่านชุมชนทำให้เข้าใจบริบทจริงได้ดีขึ้น (CBL) อยู่ในระดับมาก

2. ความพึงพอใจด้านการเรียนรู้ภาษา (ตามแนว CLIL)

ด้านการเรียนรู้ภาษา (ตามแนว CLIL)	ร้อยละ	S.D.	แปลผล
6. ได้เรียนรู้คำศัพท์และประโยคเกี่ยวกับสินค้าและวัฒนธรรม	86.67	0.67	มาก
7. ได้ฝึกทักษะภาษา (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ควบคู่กับเนื้อหา	88.89	0.50	มาก
8. การใช้ภาษาในกิจกรรมทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ลึกขึ้น	73.33	0.94	มาก
9. มีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง	82.22	0.99	มาก
ด้านการเรียนรู้ภาษา (ตามแนว CLIL)	81.22	0.77	ระดับมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจด้านการเรียนรู้ภาษา (ตามแนว CLIL) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน ได้เรียนรู้คำศัพท์และประโยคเกี่ยวกับสินค้าและวัฒนธรรม ได้ฝึกทักษะภาษา (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ควบคู่กับเนื้อหา การใช้ภาษาในกิจกรรมทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ลึกขึ้น และ มีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง อยู่ในระดับมาก

3. ความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอน

ด้านการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอน	ร้อยละ	S.D.	แปลผล
10. ครูอธิบายเนื้อหาและกิจกรรมได้ชัดเจน	91.11	0.50	มากที่สุด
11. ครูส่งเสริมการมีส่วนร่วมและให้โอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	88.89	0.96	มาก
12. ได้รับการสนับสนุนและคำแนะนำที่เหมาะสมระหว่างการเรียน	91.11	0.68	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอน	90.37	0.71	ระดับมากที่สุด

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ครูอธิบายเนื้อหาและกิจกรรมได้ชัดเจน และ ได้รับการสนับสนุนและคำแนะนำที่เหมาะสมระหว่างการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือครูส่งเสริมการมีส่วนร่วมและให้โอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

4. ความพึงพอใจด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้

ด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้	ร้อยละ	S.D.	แปลผล
13. สามารถอธิบายหรือถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสินค้า/บริการเชิงวัฒนธรรมได้	88.89	0.68	มาก
14. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับชุมชนหรือสถานการณ์จริงได้	88.89	0.50	มาก
15. โดยรวมแล้ว พึงพอใจกับการเรียนรู้ในหน่วยนี้	95.56	0.42	มากที่สุด
ด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้	91.11	0.53	ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมแล้ว พึงพอใจกับการเรียนรู้ในหน่วยนี้ อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือสามารถอธิบายหรือถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสินค้า/บริการเชิงวัฒนธรรมได้ และ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับชุมชนหรือสถานการณ์จริงได้ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผน CLIL+CBL สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านเนื้อหา การใช้ภาษา และการบูรณาการความรู้กับบริบทชุมชน นักเรียนไม่เพียงแต่ได้รับความรู้ทางเศรษฐศาสตร์เชิงวัฒนธรรม แต่ยังสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าจริงต่อท้องถิ่น อีกทั้งมีความพึงพอใจในระดับสูง ซึ่งแสดงถึงความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. **เชิงนโยบาย** สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการสอนที่เชื่อมโยงชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาในพื้นที่

2. **เชิงการวิจัย** ควรมีการศึกษาต่อยอดในระดับที่กว้างขึ้น เช่น ทดลองใช้กับหลายโรงเรียนหรือหลายระดับชั้น เพื่อยืนยันประสิทธิผลของ CLIL+CBL และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. **ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL+CBL ในระดับชั้นหรือบริบทโรงเรียนที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันความเหมาะสมและความสามารถในการนำไปใช้ในวงกว้าง**

2.ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL+CBL กับรูปแบบการสอนอื่น ๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21

3.ควรศึกษาผลระยะยาวของการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL+CBL ต่อทักษะการคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กิตติยา ฤทธิภักดี, ปววรรณรัตน์ ประเทืองไทย, และ ธฤตา นฤภัย. (2568). การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(5), 24–36.

ชฎาภรณ์ สงวนแก้ว. (2551). *การจัดการเรียนรู้สองสถานะ (Dual Mode Learning Management)*. สืบค้นจาก <https://www.patai.ac.th/files/Dual-Mode-School-20081023.pdf>

ธนาธิป รัตนพันธ์. (2567). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพ่วงพรมครวิทยา. *Education Journal of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 3(1), 1–13. <https://doi.org/10.14456/ejnst.2024.e0752>

พัทธ์ธนันต์ แสงพลอย, และ สรณบดีนทร์ ประสารทรัพย์. (2566). ผลของการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 21(2).

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
Academic Leadership of School Administrators under
Roi Et Primary Educational Service Area Office 2

ณัฐ พละชัย,
ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Natt Phalachai,

Theeraphat Thinsandee

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

Corresponding Author's Email: natt.pha@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 20 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 29 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 ธันวาคม 2568

Received: September 20, 2025; Revised: September 29, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 335 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านใฝ่บริการ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสมรรถนะ และด้านจริยธรรม 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำในพื้นที่นี้ต้องผสมผสาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เข้ากับ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจในทีมงาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; วิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the academic leadership of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2, 2) to compare the perceptions of academic leadership of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2, classified by position, education level, and work experience, and 3) to compile recommendations for enhancing the academic leadership of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. The samples were 335 participants consisting of school administrators and teachers, determined by using Krejcie and Morgan's sample size table. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Scheffe's method for pairwise comparison.

The findings revealed that: 1) the overall academic leadership of school administrators was at a high level. Considering each aspect, the order from highest to lowest mean scores was vision, service-mindedness, spirituality, competency, and ethics. 2) There were statistically significant differences in perceptions of academic leadership when classified by education level, position, and work experience. 3) Suggestions for developing academic leadership among school administrators include Leadership development in this area requires combining the use of technology to support teaching and learning with the strengthening of interpersonal relationships to build motivation and trust within teams, a characteristic of the close-knit rural context.

Keywords: Leadership; Academic; School Administrators

บทนำ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เนื่องจากผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการขับเคลื่อนนโยบาย การจัดการทรัพยากร และการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสังคมโลกและสังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้องค์กรการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกยุคใหม่ ในบริบททางการศึกษา “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” (Instructional Leadership) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ตลอดจนเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหลักในการนำความรู้ แนวคิด วิธีการ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมและสนับสนุนครู

ตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นความก้าวหน้าทางวิชาการของผู้เรียนและความเข้มแข็งของโรงเรียน

อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ยังคงพบประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการขาดวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนการศึกษา การให้บริการและสนับสนุนครูไม่ทั่วถึง การขาดพลังจิตวิญญาณที่สร้างแรงศรัทธาแก่บุคลากร ตลอดจนข้อจำกัดด้านสมรรถนะและการยึดมั่นในจริยธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ คุณภาพการเรียนการสอน และความเชื่อมั่นของชุมชนต่อสถานศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการสำรวจภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยครอบคลุมทั้ง 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความท้าทายของยุคดิจิทัล การศึกษาในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืนบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบปัญหาหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ได้แก่ การขาดวิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการและคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 ด้านหลัก คือ วิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม เพื่อเปรียบเทียบและหาแนวทางพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล อันจะช่วยยกระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ทฤษฎีในการบริหารงาน บริหารคนเพื่อนำแนวคิด รูปแบบ กระบวนการ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา การประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่างๆมาใช้ในการดำเนินงาน การบูรณาการเชิงวิธีการ กลยุทธ์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานด้านต่างๆของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการ มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของงานวิชาการ โดยผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิชาการของ

สถานศึกษา โดยต้องเริ่มตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติการประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขผู้บริหารต้องควรเน้นปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางวิชาการ อำนวยความสะดวกส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรสร้างแรงจูงใจในทางบวกส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้ทันต่อยุคไทยแลนด์ 4.0 ส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายรวมทั้งต้องทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือทางด้านวิชาการกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาการบริหารวิชาการเกิดความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และสนองตอบนโยบายการศึกษาของชาติ

3. การประยุกต์ การนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ ความรู้ในเรื่องหนึ่งๆมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์หรือบริบทนั้นๆ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การคิดเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องตามแนวคิดของ Tan (2010) อ้างถึงใน วชิระ ดวงมาตย์พล (2557) ซึ่งแบ่งองค์ประกอบของภาวะผู้นำเป็น 5 ด้าน มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาบัวเขต 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในด้านการสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ให้บุคลากรและบุคลากรภายนอกทราบเพื่ออธิบายถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา นำวิสัยทัศน์ไปสู่ปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านอย่างชัดเจน โดยผู้บริหารมีภูมิความรู้ความหนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ มีความประพฤติดีมีคุณธรรมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหาร เป็นที่ไว้วางใจแก่บุคลากร ดูแลเอาใจบุคลากรในโรงเรียนทุกคนอย่างมีคุณธรรม แสดงความชื่นชมบุคลากรและศิษย์ทุกคนที่ประพฤติปฏิบัติดี และเปิดโอกาสให้บุคลากรซักถามข้อสงสัยด้านการบริหาร

2) ด้านการให้บริการ (Service Mind) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความมีพฤติกรรมการให้บริการในด้านการให้เกียรติและความไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน โดยผู้บริหารมีความจริงใจคอยให้ความช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเที่ยงธรรม ผู้นำหรือผู้บริหารมีหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและมีแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานที่มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมนักเรียน และยินดีรับฟังปัญหาด้วยความเต็มใจ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทมีการวางแผนการบริหารให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3) ด้านจิตวิญญาณ (Spirituality) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำด้านต่างๆ แสดงออกว่าใฝ่รู้ พัฒนาค้นคว้าอยู่เสมอ พัฒนาสร้างสรรค์ไปในทางที่ดี แสดงออกถึงความมีจิตวิญญาณของความเป็นผู้นำในด้านการให้ความรักและเอาใจใส่กับเพื่อนร่วมงาน การทุ่มเทเสียสละการทำงานในหน้าที่และการมุ่งประสิทธิผล โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่น่ายกย่อง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลาเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกทางกาย วาจา อย่างสง่างาม เหมาะสมกับ มีความจริงใจในการวางแผน กำหนดทิศทางองค์กรอย่างชัดเจน สามารถพูดโน้มน้าวให้หมู่ญาติหรือคนรอบข้างทำตามในสิ่งที่ตั้งใจ มีภูมิปัญญาและเขว้าไหวพริบในทุกๆด้าน

4) ด้านสมรรถนะ (Competency) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถนำตนเอง ความสามารถนำผู้อื่นและรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการนำองค์กรไปสู่การพัฒนา โดยผู้บริหารนำเรื่องที่ยากมาอธิบายให้เห็นภาพพจน์เข้าใจได้ง่าย สามารถอธิบายแผนงาน วิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ชัดเจนและนำมาปฏิบัติได้จริงเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงชัดเจนเข้าใจง่าย มีแนวคิดใหม่ๆ มีการวางแผนบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ รอบคอบในการรับฟังข่าวสารจากแหล่งต่างๆอย่างมีเหตุผลและมีความรอบรู้ รู้กว้าง รู้ไกล ช่างสังเกต รู้จักฟังอยู่เสมอ

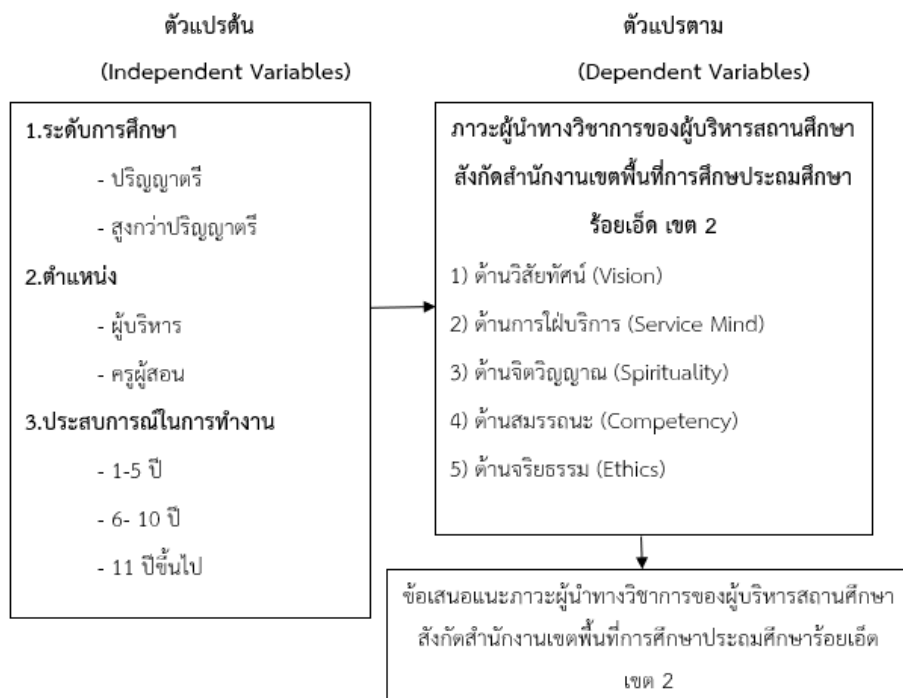
5) ด้านจริยธรรม (Ethics) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความมีจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์บริหารสถานศึกษาอย่างโปร่งใส และการยึดถือคุณธรรม โดยผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง ประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองทำ ไม่ทำเรื่องที่เป็นความเสื่อมเสีย ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่เกิดขึ้นทั้งหมด มีธรรมาศัยไมตรีที่ดี มีน้ำใจ ประรณาดีต่อเพื่อนร่วมงาน ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย ให้คำแนะนำข้อเสนอแนะต่อเพื่อนร่วมงานด้วยจิตเมตตา ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบ วางใจเป็นกลางเพื่อรักษาความยุติธรรมแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

Hallinger & Heck (1996) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการแยกเป็นสามประเภท คือ การจัดทำพันธกิจของโรงเรียนการบริหารจัดการการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน

McEwans (1998) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง เป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นภาวะที่ผู้นำโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา อาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ความรู้ เกี่ยวกับการสอนและความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษาผู้นำเช่นนี้เรียกว่า ผู้นำทางวิชาการ ซึ่งผู้นำทางวิชาการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและแสดงให้นักเรียนครูและผู้ปกครองเห็นว่าอะไรสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียน ผู้บริหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน จำนวน 2,535 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของครูต่อแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะตรวจสอบรายการ Check List) แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)และคำถามปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านวิสัยทัศน์ (Vision)
- 2) ด้านการให้บริการ (Service Mind)
- 3) ด้านจิตวิญญาณ (Spirituality)
- 4) ด้านสมรรถนะ (Competency)

5) ด้านจริยธรรม (Ethics)

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้ 1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านไฟบริการ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสมรรถนะ และด้านจริยธรรม

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำในพื้นที่ที่ต้องผสมผสาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เข้ากับ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจในทีมงาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

โครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการในบริบทท้องถิ่น การวิจัยพบว่า แม้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการโดยทั่วไปมักเน้นบทบาทด้านวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาครู แต่ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 องค์ประกอบด้าน การไฟบริการ และ จิตวิญญาณ ความเป็นครู มีน้ำหนักสูงและมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความร่วมมือของครูและชุมชนมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ แสดงให้เห็นว่าบริบทชุมชนชนบทต้องการผู้นำที่มีความเอื้ออาทรและมีความผูกพันเชิงอารมณ์กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ลำดับความสำคัญขององค์ประกอบภาวะผู้นำ ผลการจัดลำดับค่าเฉลี่ยองค์ประกอบภาวะผู้นำพบว่า ด้าน วิสัยทัศน์ อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ การไฟบริการ และ จิตวิญญาณ ขณะที่ด้าน สมรรถนะ และ

จริยธรรม อยู่ในระดับสูงแต่มีคะแนนต่ำกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการพัฒนาทักษะวิชาชีพและมาตรฐานทางจริยธรรมให้เท่าทันยุคดิจิทัล

ความแตกต่างตามคุณลักษณะส่วนบุคคล การเปรียบเทียบตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากและมีการศึกษาสูงมักแสดงบทบาทผู้นำเชิงวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยเสริมภาวะผู้นำ

แนวทางพัฒนาที่เป็นบริบทจำเพาะ จากข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในพื้นที่ต้องผสมผสาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เข้ากับ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจในทีมงาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

กรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการเชิงผสมผสาน งานวิจัยนี้นำไปสู่การขยายกรอบความเข้าใจว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่เหมาะสมในยุคดิจิทัลควรผสมผสานมิติ วิสัยทัศน์-สมรรถนะ-จริยธรรม เข้ากับมิติ การให้บริการ-จิตวิญญาณ เพื่อให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและความผูกพันในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน และนวัตกรรมการเรียนรู้ โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน

1.2 นโยบายติดตามและประเมินผลเชิงพัฒนาสร้างระบบติดตามและประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณ (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) และเชิงคุณภาพ (ความพึงพอใจ ความผูกพันของครูและชุมชน) เพื่อใช้ข้อมูลเป็นฐานในการปรับปรุงนโยบายและการฝึกอบรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้บริหาร ครอบคลุมด้านวิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม

2.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) จัดประชุมหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิค และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

2.3 การบูรณาการภาวะผู้นำกับงานวิชาการในโรงเรียนผู้บริหารใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูเชื่อมโยงภาวะผู้นำกับการจัดการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และการใช้นวัตกรรมการสอน

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มณีรัตน์ สุดเต้. (2563). *ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วชิระ ดวงมาตย์พล. (2557). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *รายงานการบริหารจัดการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Buzzi, M. (1991). *Instructional leadership and school effectiveness*. New York: Teachers College Press.
- Hallinger, P., & Heck, R. H. (1996). Reassessing the principal's role in school effectiveness: 1980–1995. *Educational Administration Quarterly*, 32(1), 5–44.
<https://doi.org/10.1177/0013161X96032001002>
- Hopkins, D. (2001). *School improvement for real*. London: Routledge Falmer.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Larson, C. L., & others. (2006). *Leadership for learning: Instructional leadership in schools*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- McEwan, A. T. (1998). *Educational leadership: Culture and diversity*. Gateshead: Athenaeum Press.
- Schmidt, E., & Cohen, J. (2013). *The new digital age: Reshaping the future of people, nations and business*. New York: Knopf.
- Toffler, A. (1980). *The third wave*. New York: Bantam Books.

สภาพปัจจุบัน สภาพคาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้
ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

Current status, expected status and learning management needs of small schools under
Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3

จุฑามาศ จอมทอง

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chuthamas Chomthong

Department of Buddhist Educational Administration Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : jple035@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 ธันวาคม 2568

Received: September 21, 2025; Revised: December 27, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน 2) สภาพที่คาดหวัง และ 3) ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีหลายระยะ (Multi-Phase Mixed Method) ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 139 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) จำนวน 103 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ รวมทั้งสิ้น 206 คน สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ โดยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) สภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า PNI มีค่าสูงสุด คือ ด้านหลักสูตร (0.942) รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อการสอน (0.887) ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน (0.854) มีค่า PNI ต่ำสุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; สภาพปัจจุบัน ; สภาพคาดหวัง ; ความต้องการจำเป็น

Abstract

This research aimed to investigate: (1) the current conditions, (2) the expected conditions, and (3) the priority needs for learning management in small-sized schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. A multi-phase mixed-method research design was employed. The population consisted of 139 schools under the aforementioned educational service area. The sample comprised 103 schools, selected through simple random sampling based on the Krejcie and Morgan (1970) table. Two informants from each school participated in the quantitative phase, including the school

principal and the teacher responsible for academic affairs, totaling 206 respondents. For the qualitative phase, 15 key informants were selected using purposive sampling.

The research instruments included questionnaires and semi-structured interviews. Quantitative data were analyzed using mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that: (1) the current condition of learning management was at a moderate level overall; (2) the expected condition of learning management was at the highest level overall; and (3) the overall priority needs index (PNI) indicated that curriculum management had the highest level of need (PNI = 0.942), followed by instructional media utilization (PNI = 0.887), while instructional management showed the lowest level of need (PNI = 0.854).

Keywords: learning management ; the current conditions ; the expected conditions ; Needs assessment

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนรู้จึงไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านการคิด การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัย การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคุมไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา(ราชกิจจานุเบกษา, 2542) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะต้องมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ กระบวนการบริหารการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต ทักษะการคิด และทักษะการใช้เทคโนโลยี (น้ำทิพย์ งามอจาวณิช, 2559) อย่างไรก็ตาม จากการรายงานผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่ฯ พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น ครูจัดการสอนคณะชั้น ส่งผลให้ไม่สามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน อีกทั้งขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม

ขาดการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการศึกษา สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3, 2561)

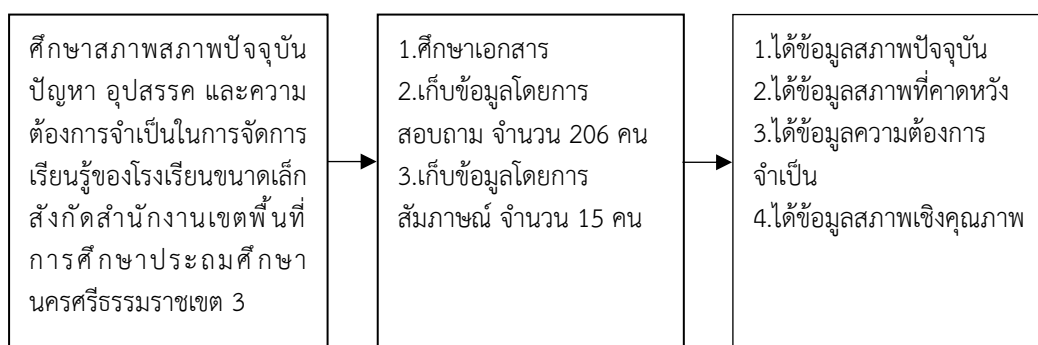
ในบริบทดังกล่าว การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถวางแผน พัฒนา และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา อีกทั้งยังสามารถนำไปสู่การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 สอดคล้องกับหลักการของการจัดการเรียนรู้และหลักการมีส่วนร่วมซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีหลายระยะ (multi-phase mixed methods) โดยอิงแนวทางของ Creswell (2014) ซึ่งเน้นการผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 139 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายตามตารางขนาดตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan (1970) ซึ่งเป็นแนวทางมาตรฐานที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ จำนวน 103 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ รวมทั้งสิ้น 206 คน

สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ ที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยอ้างอิงจากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (บุญธรรมกิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553; Creswell, 2014) มีการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติและสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุม 4 ด้านของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการใช้สื่อการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2: สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า

แบบลิเคิร์ต 5 ระดับ

ตอนที่ 3: ข้อเสนอแนะในแต่ละด้านของการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งอยู่ในช่วง 0.60–1.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนอกเขตพื้นที่ (สพ.นครศรีธรรมราช เขต 1) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.809 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ในระดับดี (Best, 1977; บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) พัฒนาขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Cohen, Manion, & Morrison, 2018) โดยมีการจัดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2: สภาพปัจจุบัน สภาพคาดหวัง และความต้องการในด้านการจัดการเรียนรู้

จำแนกเป็น 4 ด้านตามโครงสร้างเดียวกับแบบสอบถาม

ตอนที่ 3: แนวทางการพัฒนาเครื่องมือผ่านการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

ชุมชนนิพนธ์เพื่อความเหมาะสม ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนจำนวน 103 โรงเรียน โดยส่งแบบสอบถามถึงผู้ตอบในแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งหมด 206 คน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลเป็นประเด็นตามหัวข้อสัมภาษณ์แล้วสรุปสาระสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 206 ฉบับ ได้รับกลับมา 206 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

1.สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวม

(n=206)

ด้าน ที่	การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			อันดับ
		$\bar{X}$	SS.D.	แปลผล	
1	ด้านหลักสูตร	2.45	1.01	น้อย	4
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	2.55	1.04	ปานกลาง	1
3	ด้านการใช้สื่อการสอน	2.49	0.93	น้อย	3
4	ด้านการวัดและประเมินผล	2.52	0.97	ปานกลาง	2

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

ด้าน ที่	การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			อ้าน ดับ
		$\bar{X}$	SS.D.	แปลผล	
	ค่าเฉลี่ยของภาพรวม	2.50	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย ทั้ง 4 ด้าน โดยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย และด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ข้อมูลการสัมภาษณ์ สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 สรุปได้ว่า **ด้านหลักสูตร** การประยุกต์ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีข้อจำกัด เนื่องจากบุคลากรมีจำนวนจำกัด ต้องจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ทำให้การเรียนรู้ขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุม ครูต้องสอนหลายระดับและหลายกลุ่มสาระพร้อมกัน จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบถ้วน และขาดการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย**ด้านการจัดการเรียนการสอน** โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้รูปแบบ “ห้องเรียนรวม” ครูต้องออกแบบกิจกรรมหลากหลายเพื่อรองรับผู้เรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน ใช้การสอนแบบบูรณาการหลายกลุ่มสาระ เช่น ผสานภาษาไทยกับวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน พร้อมเน้นการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและอุปกรณ์ยังเป็นอุปสรรค ทำให้การจัดการเรียนการสอนยังไม่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ **ด้านการใช้สื่อการสอน** มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ครูพยายามใช้สื่อที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น หนังสือเรียน ใบงาน สื่อที่ผลิตเอง และสื่อออนไลน์ เช่น คลิปจาก YouTube การใช้เทคโนโลยี เช่น Smart TV และคอมพิวเตอร์ ยังมีข้อจำกัดทั้งด้านสภาพแวดล้อมและความเชี่ยวชาญของครู การอบรมจากต้นสังกัดยังไม่ครอบคลุมและต่อเนื่อง ครูจึงต้องพัฒนาตนเองจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ **ด้านการวัดและประเมินผล** การประเมินมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครูใช้การประเมินตามสภาพจริงควบคู่กับการสอบข้อเขียน และให้ความสำคัญกับการประเมินระหว่างเรียนมากกว่าการสอบปลายภาค เพื่อให้ติดตามพัฒนาการนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ครูวางแผนการประเมินให้สอดคล้องกับแผนการสอน ใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบฝึกหัด ใบงาน การสังเกต และการบ้าน ข้อมูลการประเมินถูกวิเคราะห์โดยครูและผู้บริหาร เพื่อนำไปปรับปรุงการสอนและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. สภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวม

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568

(n=206)

ด้าน ที่	การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพที่คาดหวัง			อันดับ
		$\bar{X}$	SS.D.	แปลผล	
1	ด้านหลักสูตร	4.76	0.59	มากที่สุด	1
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.73	0.59	มากที่สุด	2
3	ด้านการใช้สื่อการสอน	4.70	0.55	มากที่สุด	3
4	ด้านการวัดและประเมินผล	4.69	0.61	มากที่สุด	4
รวม		4.71	0.59	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน โดยพบว่า ด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ข้อมูลการสัมภาษณ์ สภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 สรุปได้ว่า **ด้านหลักสูตร** ครูและบุคลากรขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และสะท้อนผลการสอน ไม่มีระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร ทำให้ขาดข้อมูลย้อนกลับ บุคลากรขาดความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตร ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และการจัดเก็บเอกสารและข้อมูลประกอบหลักสูตรยังขาดความเป็นระบบ **ด้านการจัดการเรียนการสอน** โรงเรียนขาดนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ทำให้กิจกรรมไม่ดึงดูดผู้เรียน ไม่มีระบบสารสนเทศในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ส่งผลต่อการวางแผนพัฒนาการศึกษา การเรียนแบบคละชั้นทำให้ครูต้องสอนหลายระดับพร้อมกัน ยากต่อการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสม ขาดทรัพยากรและการสนับสนุน ทำให้ไม่สามารถพัฒนารูปแบบการสอนได้เต็มประสิทธิภาพ **ด้านการใช้สื่อการสอน** ขาดสื่อที่เหมาะสมกับห้องเรียนคละชั้น ทำให้สื่อรูปแบบเดียวไม่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน ครูประสบปัญหาในการผลิตและประยุกต์ใช้สื่อที่เชื่อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขาดการประเมินผลการใช้สื่ออย่างเป็นระบบ การเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตจำกัด การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกไม่ต่อเนื่อง ครูมีเวลาจำกัด ขาดทักษะด้านเทคโนโลยี และไม่ได้นำผลงานการใช้สื่ออย่างเป็นระบบ **ด้านการวัดและประเมินผล** ครูต้องรับผิดชอบหลายกลุ่มสาระพร้อมกัน ทำให้ไม่สามารถออกแบบเครื่องมือประเมินได้รอบด้าน ขาดความเชี่ยวชาญด้านการวัดผล การประเมินไม่ครอบคลุมและไม่สะท้อนผลการเรียนรู้จริง ครูขาดความเข้าใจการประเมินเชิงคุณภาพ การประเมินตามสมรรถนะ และการใช้ Rubric ที่ชัดเจน ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีทำให้จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลไม่เป็นระบบ ข้อมูลกระจัดกระจาย ไม่สามารถนำไปพัฒนาการเรียนรู้ได้ อีกทั้งหลายโรงเรียนยังขาดแบบประเมินมาตรฐาน ระบบจัดเก็บข้อมูล และการนิเทศติดตามจากผู้บริหาร ทำให้กระบวนการประเมินขาดความทันสมัยและคุณภาพ

3. ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 3 การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวม

การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก	D	I	PNI _{modified}	ลำดับ
			d (I – D) / D)	
ด้านหลักสูตร	1.45	4.76	0.941	1
ด้านการจัดการเรียนการสอน	1.55	4.73	0.854	4
ด้านการใช้สื่อการสอน	1.49	4.70	0.887	2
ด้านการวัดและประเมินผล	1.51	4.69	0.861	3
รวม	1.50	4.71	0.888	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีข้อกำหนด PNI_{modified} ในแต่ละด้านระหว่าง 0.941– 0.854 ตามลำดับจากสูงสุดถึงต่ำสุด การจัดอันดับ PNI_{modified} โดยรวม = 0.888 ขั้นตอนที่จำเป็น ผลการวิจัยพบว่า PNI_{modified} มีค่าสูงสุด อันดับแรก คือ ด้านหลักสูตร (0.941) ลำดับที่สอง คือ ด้านการใช้สื่อการสอน (0.887) ลำดับที่สาม คือ ด้านการวัดและประเมินผล (0.861) และรายการสุดท้าย ลำดับที่สี่ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน (0.854) ตามลำดับ

ข้อมูลการสัมภาษณ์ ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 สรุปได้ว่า **ด้านหลักสูตร** ควรพัฒนาศักยภาพครูในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน จัดการหลักสูตรอย่างยืดหยุ่นตามทรัพยากรพร้อมนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีทิศทางชัดเจน ลดความเหลื่อมล้ำทางวิชาการ และยกระดับคุณภาพผู้เรียน **ด้านการจัดการเรียนการสอน** ควรส่งเสริมครูใช้นวัตกรรมและวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน จัดอบรมให้ครูออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ สนับสนุนการผลิตและใช้สื่อดิจิทัล เกม การศึกษา และแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ พร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมตามความสนใจ**ด้านการใช้สื่อการสอน** ควรจัดอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรสนับสนุน ติดตาม และประเมินผลการใช้สื่อให้สอดคล้องกับแผนการสอน จัดหาสื่อทันสมัย เข้าถึงง่าย และเหมาะสมกับบริบท เช่น สื่อพื้นบ้าน ชุดกิจกรรมชีวิตประจำวัน หรือสื่อดิจิทัลที่ได้แม้นในพื้นที่จำกัด

เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมด้านการวัดและประเมินผล ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือจัดคลังข้อสอบหรือแบบประเมินกลาง ลดภาระการออกแบบของครู จัดอบรมครูด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมิน ใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Forms หรือ Microsoft Forms เพื่อเก็บวิเคราะห์ และสื่อสารผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรนิเทศและติดตามการประเมินอย่างต่อเนื่อง พร้อมสนับสนุนให้ครูพัฒนาเครื่องมือประเมินที่เหมาะสม เข้าใจง่าย และสะท้อนผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียน

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า การจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล อาจเนื่องมาจากหลายปัจจัย เช่น จำนวนครูที่มีจำกัด ครูต้องสอนหลายชั้นปี (คละชั้น) ทำให้การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยและศักยภาพของผู้เรียนเป็นไปได้ยาก การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่ ขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ขาดการประเมินผลแบบหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาปณีย์ โลพันดุง (2560) ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคมด้านนโยบายการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ การจัดการเรียนการสอนและงานการวัดและประเมินผล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประเทือง ทองใบ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่กล่าวว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กยังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากครูมีภาระงานที่หลากหลาย และขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ขณะที่ด้านการใช้สื่อการสอนยังอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับ ชลธิชา นิลพงศ์ (2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตชนบท ที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการหลักสูตร เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ครูต้องสอนหลายชั้นปี ทำให้ไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับได้ ส่งผลให้การใช้หลักสูตรไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2) ผลการศึกษาสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน โดยโรงเรียนขนาดเล็กควรสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และผู้เรียน ตลอดจนมีการทบทวน ปรับปรุง และนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพควรจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีการวางแผนการสอนที่เหมาะสมกับศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ฐาปณีย์ โลพันตุง (2560) ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคมด้านนโยบายการบริหารโรงเรียน พบว่าสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยงานการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชนาถ อินทรักษา (2563) ศึกษาเรื่อง สภาพและความคาดหวังในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่พบว่า ครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีความคาดหวังสูงต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้กระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และการบูรณาการข้ามสาระ เช่นเดียวกับ ธนพร แสงแก้ว (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตชนบทพบว่า การใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสมสามารถเพิ่มแรงจูงใจ และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องการความยืดหยุ่นและความหลากหลาย ตรงกับแนวคิดของวิชัย พูลเขตต์ (2561) ศึกษาเรื่อง ความต้องการสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก รายงานว่า ครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีความคาดหวังสูงต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อ ICT เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนอุปกรณ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอ

3) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กต้องการจำเป็นด้านหลักสูตรในระดับสูง เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องครูประจำวิชาและการบริหารหลักสูตรในบริบทละชั้น สอดคล้องกับ สมณีก ทับเนตร (2560) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตชนบท พบว่า ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องการบูรณาการกับชุมชน และการวางแผนจัดการเรียนรู้ตามช่วงชั้นเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องครูประจำวิชาและการบริหารหลักสูตรในบริบทละชั้น นอกจากนี้ครูมีความต้องการใช้สื่อที่หลากหลายและทันสมัย โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถช่วยจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ในบริบทละชั้น ซึ่งสอดคล้องกับวิชัย พูลเขตต์ (2561) ศึกษาเรื่อง ความต้องการสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก รายงานว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการสื่อการสอนสูง โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลและ ICT เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ และเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนยุคใหม่ ด้านการวัดประเมินผล ต้องการพัฒนาความสามารถในการประเมินผลผู้เรียน โดยเฉพาะวิธีการที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัทธี คำไพศาล (2560) เรื่อง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาชี้ให้เห็นว่า ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผล เช่น การประเมินแฟ้มสะสมงาน การประเมินตามสภาพจริง และการประเมินพฤติกรรม ยังมีความจำเป็นสูงในโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง “สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3” พบว่า การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กในภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับน้อย โดยเฉพาะในด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผล สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดและปัญหาเชิงระบบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผล

ให้การจัดการเรียนรู้มีระดับต่ำ ได้แก่ การขาดแผนงานและคู่มือการดำเนินงานที่ชัดเจน การขาดโอกาสในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การขาดระบบการกำกับติดตามและรายงานผลที่เป็นรูปธรรม รวมถึงการวัดและประเมินผลที่ยังไม่สามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาศาภาพที่คาดหวังพบว่า ทุกด้านของการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.71 จากคะแนนเต็ม 5 แสดงให้เห็นถึงความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น องค์ประกอบสำคัญที่คาดหวัง ได้แก่ การมีแผนงานและคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน การอบรมและพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ การมีกลไกการกำกับติดตาม รายงานผล และสรุปข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI Modified) พบว่า ด้านหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาด้านหลักสูตรควรได้รับการดำเนินการเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นฐานสำคัญที่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแนวคิด “หลักอิทธิบาท 4” มาเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู การมีส่วนร่วมในการทำงาน และการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสนอประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล โดยเริ่มจากการศึกษาศาภาพจริงของสถานศึกษาและความต้องการของครู การกำหนดผู้รับผิดชอบและจัดทำคู่มือการดำเนินงาน การอบรมพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การนิเทศและให้คำปรึกษา ตลอดจนการวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผลและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็น (PNI Modified) มีค่าสูงที่สุดในด้านหลักสูตร

จากผลการศึกษา “สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) จากการศึกษาด้านหลักสูตร ในประเด็นของสถานศึกษามีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร มีการดำเนินการซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงควรติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดตั้งคณะกรรมการประเมินหลักสูตรภายในโรงเรียน พัฒนาเครื่องมือประเมินและดำเนินการประเมินทุกภาคเรียน นำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- 2) จากการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน ในประเด็นของครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน มีการดำเนินการซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงควรสำรวจความ

สนใจและความถนัดของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการสอน และส่งเสริมพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามบริบทของสถานศึกษา

3) จากการศึกษาด้านการใช้สื่อการสอน ในประเด็นของครูมีการประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการดำเนินการซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงควรอบรมครูให้มีทักษะการประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีหลังการจัดการเรียนรู้ โดยสะท้อนผลร่วมกับนักเรียน พร้อมนำผลมาปรับปรุงการใช้ในครั้งถัดไป

4) จากการศึกษาด้านการวัดและประเมินผล ในประเด็นของสถานศึกษามีฐานข้อมูลการวัดและประเมินผลสามารถนำผลมาใช้ได้ มีการดำเนินการซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการข้อมูลและจัดอบรมครูให้มีทักษะในการแปลผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษ่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมในระดับพื้นที่หรือระดับนโยบาย

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยเชิงพัฒนา โดยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ไปทดลองใช้จริง เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้

3. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความพร้อมด้านทรัพยากร หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา.
- ชลธิชา นิลพงษ์. (2561). การบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตชนบท. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 13(1), 22-31.
- ฐาปณีย์ โลพันธุ์. (2560). การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพร แสงแก้ว. (2564). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตชนบท. *วารสารเทคโนโลยีทางการศึกษา*, 29(2), 45-56.
- นำทิพย์ งามอจาวณิช. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 17(1), 101-116.
- นุชนาถ อินทรักษา. (2563). สภาพและความคาดหวังในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 18(1), 75-89.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พรทิพย์การพิมพ์.

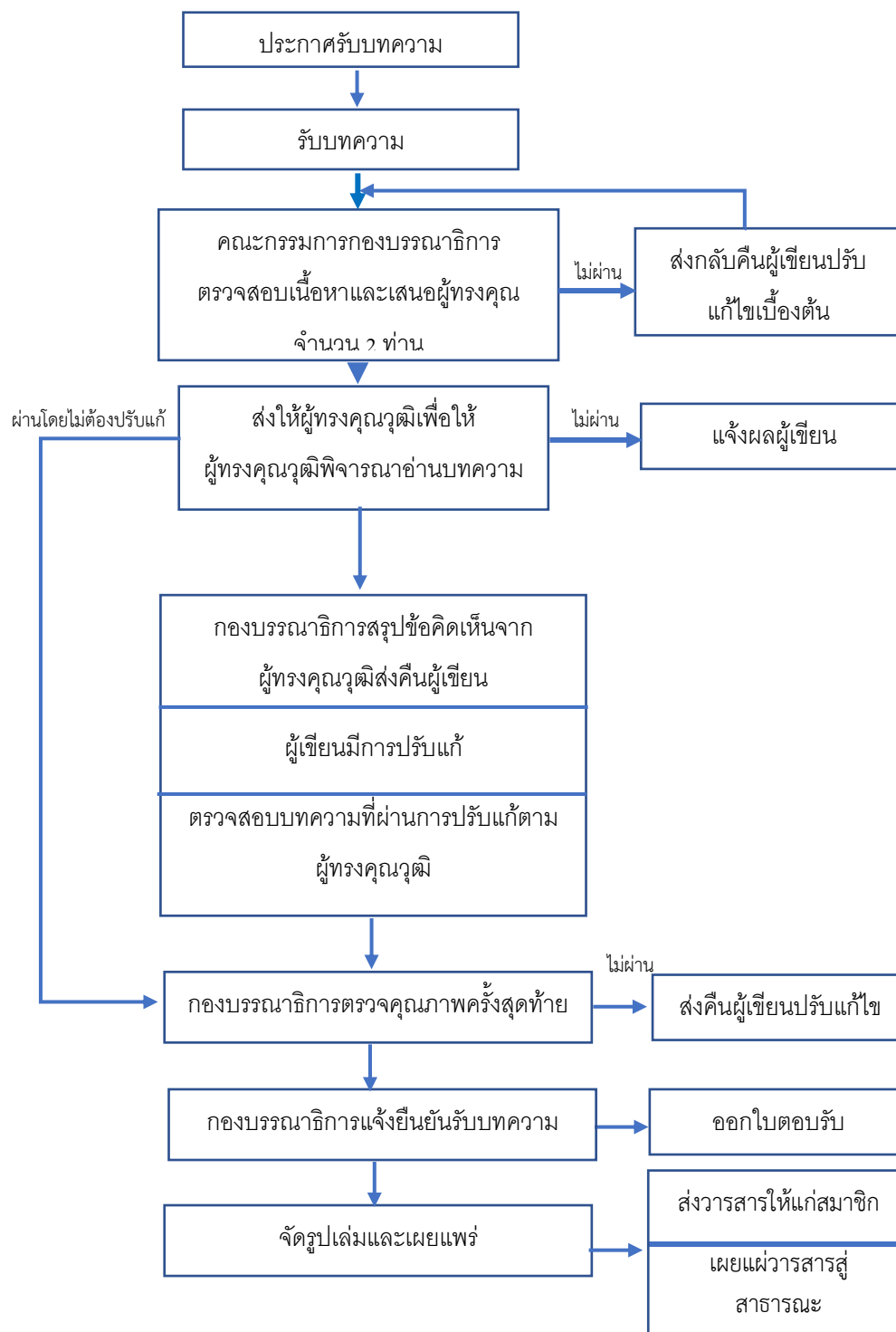
- ประเทือง ทองใบ. (2562). สภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 17(2), 45–53.
- พัชรี คำไพศาล. (2560). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาและแนวทางการพัฒนา. *วารสารครุศาสตร์*, 25(3), 88–97.
- วิชัย พูลเขตต์. (2561). ความต้องการสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารเทคโนโลยีทางการศึกษา*, 14(2), 50–62.
- สมนึก ทับเนตร. (2560). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตชนบท. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 34(2), 112–124.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3. (2561). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2561 (หน้า 12–14).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Prentice-Hall.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

ภาคผนวก

ขั้นตอนดำเนินงานวารสารครุพัฒนาปริทรรศน์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ (Journal of Educational Development Review)

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการเขียนต้นฉบับผลงานทางวิชาการสำหรับผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งบทความเข้าร่วมตีพิมพ์ลงวารสารรายนิตยสาร โดยจะกำหนดทั้งรูปแบบและแนวทางในการพิมพ์บทความ ซึ่งจะใช้ในการจัดทำวารสารฯ ในแบบรูปเล่ม ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพและเพื่อให้การจัดทำเอกสารเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว ผู้ส่งบทความควรพิมพ์บทความตามรูปแบบและแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยด้านครุศาสตร์และสังคมศาสตร์และเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและนำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

1.2 **ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์** ประกอบด้วยบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยอยู่ในรูปแบบของบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือและบทความปริทัศน์ และการใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการของราชบัณฑิตยสถาน

1.3 **ขอบเขตเนื้อหา** ประกอบด้วย ด้านครุศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม

1.4 **กำหนดพิมพ์เผยแพร่** ปีละ 4 ฉบับ (มกราคม-มีนาคม, เมษายน-มิถุนายน, กรกฎาคม-กันยายน และตุลาคม-ธันวาคม) ของทุกปี

2. นโยบายการพิจารณาถ้อยแถลงบทความ

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน ขึ้นไปตอบบทความและผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง

2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติม หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์

2.5 การยอมรับเรื่องที่ตีพิมพ์เป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหา หรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

3. รูปแบบการเขียนบทความผลงานวิจัยฉบับเต็ม (Full Paper)

3.1 การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1) ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 ($8\frac{1}{4} \times 11\frac{3}{4}$ นิ้ว = 21×29.7 ซม.) เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.8 เซนติเมตร ด้านล่าง ขวามือและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร

2) ตำแหน่งของแท็บหยุด ตั้งค่าเริ่มต้นที่ 1.25 เซนติเมตร และตั้งเพิ่มขึ้นทีละ 0.5 เซนติเมตร

3.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรม ไมโครซอฟท์เวิร์ด ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single Space) โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อเรื่อง

4) ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้วิจัยร่วม/ผู้ร่วมประพันธ์ ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรธรรมดา กลางหน้ากระดาษ ต่อจากชื่อผู้เขียน/ผู้วิจัยคนที่ 1 ตามลำดับ

5) หัวข้อใหญ่ในบทความ ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย ก่อนขึ้นหัวข้อต่อไป เว้น 1 บรรทัด และจัดย่อหน้าเป็นแบบกระจายแบบไทย

6) หัวข้อย่อย เว้นระยะห่างตามลำดับของแท็บหยุด ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา

7) รายการอ้างอิง (ดูในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง)

3.3 จำนวนหน้า ต้นฉบับควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่ควรเกิน 15 หน้า

4. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหา ภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน เนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

4.1 บทความวิจัย

1) ชื่อเรื่อง ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) บทคัดย่อ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) คำสำคัญ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัยและควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

- 6) **วัตถุประสงค์** ใช้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
 - 7) **วิธีการดำเนินงานวิจัย** ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อ ดังนี้
 - 7.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงกลุ่มประชากร วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล
 - 7.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 7.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 7.4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 8) **สรุปผล** สรุปผลที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบ ตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาวดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้
 - 9) **อภิปรายผล** การอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงไร และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม
 - 10) **ข้อเสนอแนะ**
 - 10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 10.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 11) **ตาราง รูปภาพหรือแผนภูมิ** ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นและต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นการตารางคำอธิบายต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นการรูปภาพหรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง
 - 12) **รายการอ้างอิง** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ รูปแบบ APA 7th edition ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศหากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกแล้วตามด้วย “และคณะหรือ and others”
- #### 4.2 บทความวิชาการ
- 1) **ชื่อเรื่อง** ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
 - 2) **ชื่อผู้เขียน** เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)
 - 3) **บทคัดย่อ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์
 - 4) **คำสำคัญ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย
 - 5) **เนื้อหา** มีองค์ประกอบดังนี้
 - 5.1) **บทนำ** ความน่าสนใจของเรื่องที่นำเสนอ ก่อนเข้าสู่เนื้อหา

5.2) เนื้อความ ควรนำเสนอพัฒนาการของเรื่องได้อย่างน่าสนใจและเนื้อเรื่องมีเนื้อหาใหม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

5.4) บทสรุป ควรย่อเฉพาะข้อมูลในเนื้อความให้สั้น ได้เนื้อหาสาระของเนื้อความครบถ้วน

5.3) เอกสารอ้างอิง ให้ระบุเฉพาะเอกสารที่ผู้เขียนบทความได้นำมาอ้างอิงในบทความวิชาการอย่างครบถ้วน โดยใช้ระบบการอ้างอิง รูปแบบ APA 7th edition ดูรายละเอียดและตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อความและการอ้างอิงท้ายเล่มในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

- 1) ข้อมูลทางบรรณานุกรม/อ้างอิง
- 2) ชื่อผู้วิจารณ์
- 3) บทวิจารณ์

ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง (การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย)

1. การอ้างอิงในเนื้อความ เป็นระบบนาม-ปี ให้ข้อมูลผู้แต่ง ปีพิมพ์และเลขหน้าที่มีข้อความที่อ้างถึงซึ่งมีรูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ดังนี้

1.1 มีเลขหน้า (Page number)

ภาษาไทย: (ชื่อ นามสกุล, ปี, หน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

ภาษาอังกฤษ: (Author, Year, p. xx) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

ภาษาไทย: (สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2549, หน้า 200–205)

ภาษาอังกฤษ: (McCartney & Phillips, 2006, pp. 498–499)

ภาษาอังกฤษ: (Murphy, 1999, p. 85)

หมายเหตุ:

"p. = หน้าเดียว", "pp. = หลายหน้า"

1.2 ไม่มีเลขหน้า กรณีที่ไม่ปรากฏเลขหน้าให้ลงแค่ชื่อผู้แต่งกับปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บเดียวกัน

ภาษาไทย: (สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2549)

ภาษาอังกฤษ: (Smith, 2020)

1.3 การอ้างอิงหลายผู้แต่ง

2 คน: ใช้ & ระหว่างชื่อผู้แต่งในวงเล็บ

(McCartney & Phillips, 2006)

3 คนขึ้นไป: ใช้ชื่อคนแรก + et al.

(Johnson et al., 2019)

2. เอกสารอ้างอิง

● หนังสือ

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

มนตรี แยมกลกร. (2549). การวิจัยและทฤษฎีเทคโนโลยีการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Norman, D. A. (2002). *The design of everyday things*. New York, NY: Basic Books.

● วารสาร

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

มนตรี แยมกสิกร. (2551). เกณฑ์ประสิทธิภาพในงานวิจัยและพัฒนาสื่อการสอน: ความแตกต่าง 90/90 Standard และ E1/E2. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 19(1), 1–16.

Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers: A continuum of perspectives, participation, and plans shaping retention in the educational system. *Urban Education*, 46(4), 639–662.

● หนังสือพิมพ์

ชื่อ นามสกุล. (ปี เดือน วันที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้า.

ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2540, 8 พฤศจิกายน). อนาคตจีน-อเมริกา. *เดลินิวส์*, น. 6.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, pp. A1, A4.

● วิทยานิพนธ์

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ประเภทวิทยานิพนธ์, สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบัน.

ดรณนภา นาชัยฤทธิ์. (2550). ผลการเรียนรู้จากบทเรียนมัลติมีเดียบนระบบเครือข่ายที่พัฒนาตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาในห้องเรียนของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: The poetry of Richard Wilbur* (Unpublished doctoral dissertation). University of Connecticut, USA.

● รายงานการประชุม

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อเอกสารรวมเรื่องจากการประชุมวิชาการ (วัน เดือน ปีที่จัด, สถานที่จัด, หน้า xx-xx). สำนักพิมพ์.

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน (25–29 พฤศจิกายน 2528, วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม, หน้า 7–8). กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Densifier (Ed.), *Nebraska symposium on motivation: Vol. 38. Perspectives on motivation* (pp. 237–288). Lincoln, NE: University of Nebraska Press.

- สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ นามสกุลผู้เขียน. (ปี เดือน วัน). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก URL
อำนวยการ สุกเวชย์. (2542, 3 พฤษภาคม). เพื่อคิดประกันชีวิต: ตัวแทนประกันมีบทบาทสำคัญ
อย่างไร. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2542, จาก <http://www.thainews.th.com>.

Wollman, N. (1999). *Influencing attitudes and behaviors for social change*.

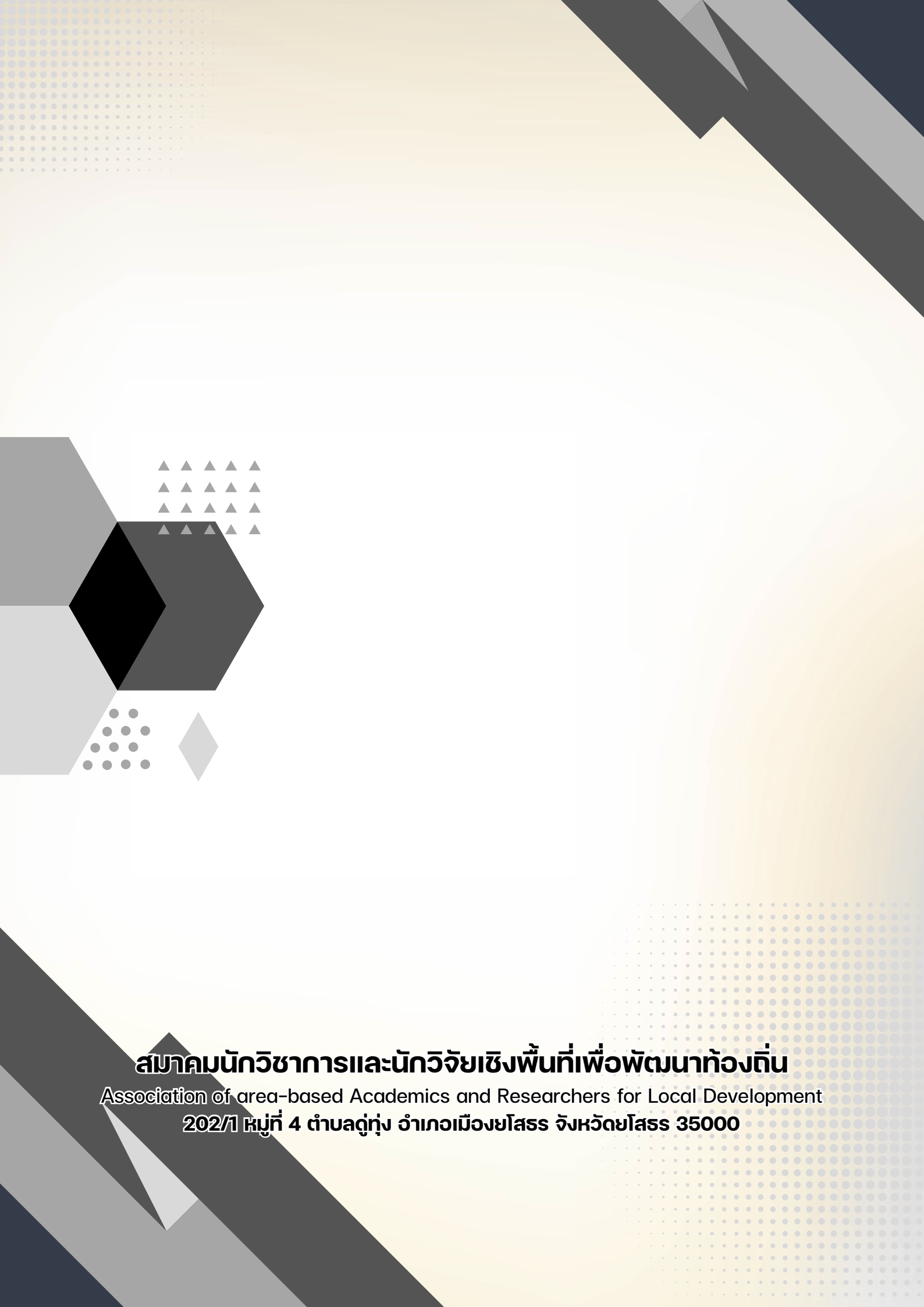
Retrieved from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>.

5. การส่งบทความ

5.1 กำหนดการรับบทความ สามารถส่งบทความถึงกองบรรณาธิการ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

6. ติดต่อสอบถามข้อมูล

ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เบอร์โทรศัพท์ บรรณาธิการ 080-1696593, ผู้ช่วยบรรณาธิการ
095-6694692

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

Association of area-based Academics and Researchers for Local Development

202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลอุ้มงัว อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร 35000